

Türkiye Seçmen Araştırmaları 20'

SEÇMEN GRUPLARI VE EĞİLİMLERİ

ÖRNEKLEM / 9281

Sahalar: Aralık19, Şubat20, Haziran20, Eylül20, Kasım20

İÇİNDEKİLER

SEÇMEN GRUPLARI VE EĞİLİMLERİ	2
I. GENEL SEÇİM OY EĞİLİMLERİ	4
Partilere göre oy oranları	4
II. SEÇMEN KÜMELERİNE GÖRE OY EĞİLİMLERİ	14
II.1 Mevcut Seçmenlerin Profilleri	14
II.2. Değişimler ve Profiller	19
AK Partili seçmenler	20
CHP’li seçmenler	22
Seçmen kümelerine göre AK Parti – CHP karşılaştırmaları	23
Diğer partiler	31
III. GÜNDEMLER	42
III.1 Cumhurbaşkanlığı ve sistem	42
III.2. Cumhurbaşkanlığı seçimi	47
III.3. Ekonomiye bakış	49
III.4. Türkiye’nin Sorunları	51
IV. YENİ SEÇMENLER	55
V. SEÇMEN HAREKETLİLİĞİ	65

SEÇMEN GRUPLARI VE EĞİLİMLERİ

Bu raporda TEAM olarak 2020 yılında gerçekleştirdiğimiz Türkiye temsili seçmen araştırmalarının verilerini kullanarak, seçmen davranışını şekillendiren ana dinamikleri, seçmenlerin genel seçimler ve cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki tercihlerini, Türkiye'nin sorun alanları ile ilgili değerlendirmelerini, siyasi partilerin seçmen profillerini ve siyasi tercihleri ve hareketli seçmenlerin özelliklerini ele alıyoruz.

Raporda yer verdiğimiz veriler, 2020 yılı boyunca gerçekleştirdiğimiz 5 ayrı Türkiye temsili araştırmadan derlendi. Toplamda 9218 kişilik bir örneklemin verisi bir araya getirilerek analiz edildi. Örneklem büyüklüğü sayesinde bu raporda seçmen profilleriyle ilgili detayları konuşmak mümkün oldu. Aynı zamanda farklı zamanlardaki verileri karşılaştırarak 2020 içindeki değişimleri de gözlemleme şansı elde edildi.

Cumhur ittifakının seçmen desteğinde 2020 başında bir gerilemenin yaşanmasıyla beraber artan ülke ve yönetim sorunları, kamuoyunda iktidarın güç kaybının ivme kazanacağı şeklinde bir beklentinin oluşmasına neden olmuş, iktidar da bu güç kaybını telafi etmek üzere hamleler yapmıştı. Ancak geçen bir senenin ardından ne kamuoyunun beklediği gibi iktidarın olası bir seçimde seçimi kaybedeceğini gösteren bir tablo oluştu, ne de ne de iktidarın yaptığı hamleler işe yaradı. Sonuçta, 2020 başında ortaya çıkan siyasi tablo, küçük değişiklikler olmasına karşın, aşağı yukarı aynı kaldı.

Raporun ilk bölümünde, sözünü ettiğimiz bu genel tabloyu değerlendirmek amacıyla 2020 boyunca partilerin oy oranlarının nasıl seyrettiğini ve ortalamada nasıl bir sonuç çıktığını ele alıyoruz. Bu oranları 2018 oyları ile karşılaştırıp, partilerin 2018 oylarını ne düzeyde muhafaza ettiklerini ve partilere yönelik desteğin 2020 boyunca nasıl seyrettiğini paylaşıyoruz. Seçmenlerin kendilerini en yakın hissettikleri partilere bağlılıkları ve yakın hissettikleri ikinci partiler bu bölümde ele aldığımız diğer veriler.

İkinci bölümde seçmen kümelerine göre oy eğilimlerini konu ediyoruz. Kümeleri iki kısımda mercek altına aldık. İlk kısımda partilerin güncel seçmen profillerini konu ettik, partilerin hangi toplumsal kümede ne kadar desteğe sahip olduğunu karşılaştırdık.

İkinci bölümün ikinci kısmında ise değişimlere odaklandık. Partilerin seçmen desteğinde 2020 boyunca büyük dalgalanmalar olmamakla beraber, 2018'e kıyasla Cumhur ittifakının önemli bir oy kaybı yaşadığı, CHP'ye desteğin belirgin bir şekilde arttığı ve AK Parti'den kopan ve yeni kurulan partilerin beklenen oranları yakalamaktan uzak olsalar da kısmi bir destek yakaladığı görülüyor. Bu

fotoğraf, seçmen tercihlerinde son dönemde yaşanan değişimleri anlamak ve olası yeni değişimleri öngörmek için önemli bir zemin oluşturuyor. Bu yüzden raporun bu kısmında parti tercihlerini değiştiren seçmenlerin özelliklerini resmediyoruz. Öncelikle AK Parti ve CHP'yi karşılaştırmalı olarak ele alarak, tercihlerini bu iki parti lehine ya da aleyhine değiştirenlerin kimler olduğuna baktık. Bu amaçla, partilerin hangi kümede seçmen desteğini hangi oranda koruduğu, ne kadarını kaybettiğini ve aynı kümedeki desteğe ne kadar yeni katılım olduğunu inceledik. AK Parti ve CHP'nin ardından kümelere göre diğer partilerdeki değişimleri konu ediyoruz. 2018'de seçmen olmayan ve önümüzdeki seçimlerde ilk defa oy kullanacak olan yeni seçmen grubunu ayrı bir bölümde ele aldık.

2020 senesi boyunca Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, pandemi ve pandemiyle birlikte ağırlaşan ekonomik sorunlar kamuoyunun gündemindeki ana konular oldu. Bunlara adaletle ilgili sorunlar, eğitimde yaşanan sıkıntılar ve kadın ve çevre konularındaki talepler eşlik etti. Üçüncü bölümde bu konulara odaklandık. Seçmen eğiliminde en etkili olan, sistem ile ilgili düşünceler, ekonomiye bakış, Türkiye'nin sorun alanlarına yönelik değerlendirmeler, bu alanlarla ilgili partilerin yönetme becerileri gibi Türkiye'nin ana gündemine yönelik verilere bu bölümde yer veriyoruz.

Raporun dördüncü bölümünde, yeni seçmenlerin özelliklerine ve gündeme dair değerlendirmelerine değiniyoruz. Burada yeni seçmenleri genç seçmenler kümesinden ayırıştırarak ele almayı tercih ettik. Önümüzdeki seçimlerde ilk defa oy kullanabilecek seçmenler en az bilinen seçmen grubu. Bu yüzden bu gruba özel olarak odaklanmaya karar verdik. Bu grubun hem genç seçmenlerden farklılaşan özelliklerini, hem oy eğilimlerini, hem de gündem değerlendirmelerini, diğer seçmenlerle karşılaştırmalı olarak ele aldık.

Raporun son bölümünde ise 2018 seçimlerine göre 2020'de farklılaşan ve sabit kalan eğilimleri konu ettiğimiz, diğer verilerin de özeti mahiyetindeki seçmen hareketliliği bölümü yer alıyor.

1. GENEL SEÇİM OY EĞİLİMLERİ

2020 yılında kısmi dalgalanmalara karşın büyük oy değişimlerine tanık olmadık. 2020 yılına 2018 seçimlerindeki oylarına göre önemli oy kayıpları ile başlayan iktidar, yıl boyu yaptığı hamlelerle geri dönüşü durdurmayı ve kısmen ve zaman zaman geri çevirmeyi başardı. Buna karşın beklediği toparlanmayı da sağlayamadı. Diğer taraftan toplamda oy üstünlüğüne erişmiş olan muhalefet ise üstünlüğünü belirginleştirip kalıcılaştıramadı, aksine kırılğan bir sınırdaki kaldı. Yıl boyunca oy değişimleri ağırlıkla ittifakların kendi içinde kaldığı için de ittifakların toplam oyları yatay bir çizgide seyretti.

PARTİLERE GÖRE OY ORANLARI

24 Haziran 2018 genel seçimlerinde kullanılan geçerli oylar, kullanılabilecek tüm oyların %85.5'ini oluşturuyordu. Sandığa gitmeyenleri kararsız ve protesto oy olarak kabul edersek, sandık sonuçları kararsızlar dağıtılmadan ortaya çıkan sonuçlardır. Bu yüzden örneklemdaki kararsızlar dağıtılmadan oy dağılımlarını 2018 sonuçları ile karşılaştırmak için, 2018'deki toplam seçmen içinde alınan oy oranlarını esas almak gerekiyor. Bir başka deyişle oy kullanmaya gitmemiş ya da geçersiz oy kullanmışların da toplam içinde hesap edilmesi gerekiyor. Aşağıdaki 2018 seçimlerindeki toplam seçmene göre oy dağılımları tablosunda görüleceği üzere, bu kesim seçmenlerin %15.5'ini oluşturuyor ve bugün seçim olsa ne yapacakları da diğer seçmenler kadar önem arz ediyor.

Kullanılabilecek tüm oylara göre 2018 seçim sonuçları

	2018
AK Parti	36.0
CHP	19.1
MHP	9.4
HDP	9.9
İYİ Parti	8.4
Diğer	1.7
Oy vermemiş*	15.5

*Oy kullanmamış ya da geçersiz oy kullanmış seçmenler

2018'de oy kullanabilecek tüm seçmenlerin %36'sı AK Partiye oy vermişti. Bugün seçim olursa kullanılabilecek tüm oylardan AK Parti'ye gidecek oy oranı ise %31.3'e gerilemiş durumda. Gerileme MHP için de geçerli. 2018'e göre oylarını artıran tek parti ise CHP. 2018'de seçmenlerin

%19.1'inin oyunu almış olan CHP, bu pazar seçim olsa kullanılacak oyların kararsızlar dağıtılmadan %22.2'sini alacak görünüyor. Kararsızların ya da protesto eğilimindekilerin toplamı %15.5.

Bu Pazar seçim olursa (kararsızlar dağıtılmadan, 2020 ortalaması)

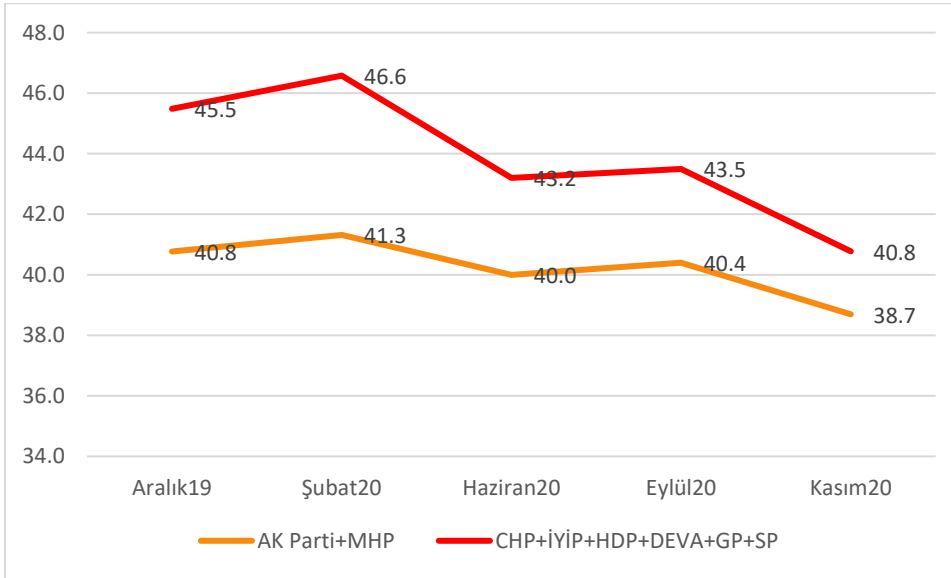
	2020
AK Parti	31.3
CHP	22.2
MHP	8.7
HDP	9.8
İYİ Parti	8.2
Gelecek Partisi	1.1
DEVA Partisi	1.6
Diğer	1.6
Kararsız/protesto	15.5

Oyların yıl içindeki seyrine bakıldığında ise, AK Parti'nin grafiğinde büyük bir değişim gözlenmiyor. AK Parti'de yaz aylarında kısmen gerçekleşen toparlanma, yerini kışa doğru tekrar gerilemeye bıraktı. Cumhur ittifakının diğer ortağı MHP'nin desteğinde ise yıl boyunca düzenli bir kayıp gerçekleşti. MHP'nin 2019 Aralık ayında %10.2 olan oyları, 2020 Aralık ayında %7.9'a kadar geriledi. Muhalefet kanadındaki İYİ Parti'ye verilen destekse MHP'nin tersine yıl boyunca yükselme eğilimi gösterdi ve %7.9'dan %8.5'a çıktı. HDP'ye destek dalgalı bir seyir izlese de 2018'e göre büyük bir değişim gerçekleşmedi. CHP ise yıl başında oldukça yükselmiş olan destek oranlarını muhafaza edemedi. 2018'de aldığından daha fazla destek almaya devam etmekle birlikte, CHP'ye oy vereceklerin oranı sene başındakinden geriye düştü. Yeni partiler ise kendilerinden beklenen atılımı gerçekleştirilemedi. Gelecek Partisi ve DEVA Partisinin oy toplamı yıl boyunca %3-4 arasında seyretti. Cumhur İttifakı'nın toplam oy oranı ile muhalefet partilerinin oy toplamı karşılaştırıldığında, muhalefetin iktidara karşı bir üstünlüğü göze çarpıyor. Ancak iki ittifak arasındaki fark senenin başındakinden daha az. Cumhur İttifakı'nın oyları yıl sonunda %38.7'e kadar gerilemiş olmakla beraber, kaybedilen seçmenin muhalefet partilerine gitmek yerine daha çok kararsızlar kümesine dahil olması, Cumhur İttifakı'yla muhalefet arasındaki farkın açılmasını engelliyor.

Dönemlere göre oy eğilimleri

	Aralık19	Şubat20	Haziran20	Eylül20	Aralık20
AK Parti	30.5	31.7	32.2	31.9	30.8
CHP	24.0	24.1	21.9	21.5	20.1
MHP	10.2	9.7	7.8	8.5	7.9
HDP	10.2	9.9	9.4	10.4	9.3
İYİ Parti	7.9	8.8	7.5	8.6	8.5
Gelecek Partisi	1.2	2.0	1.4	0.9	0.5
DEVA Partisi	1.7	1.2	2.4	1.5	1.8
Kararsız/protesto/diğer	14.3	12.7	17.4	16.7	21.1

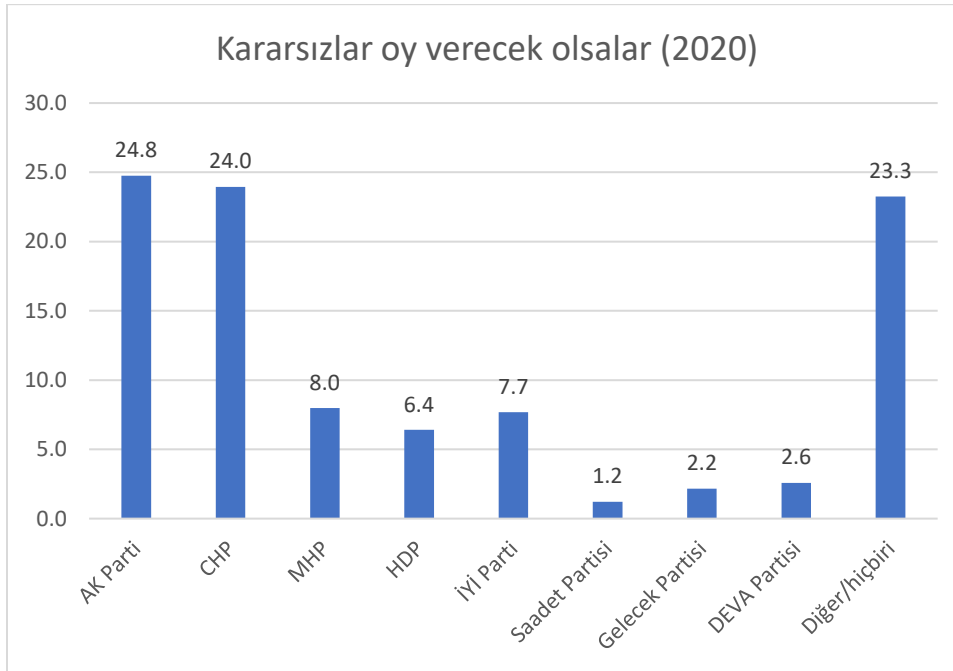
	Aralık19	Şubat20	Haziran20	Eylül20	Aralık20
AK Parti+MHP	40.8	41.3	40.0	40.4	38.7
CHP+İYİP+HDP+DEVA+GP+SP	45.5	46.6	43.2	43.5	40.8
Fark	4.9	5.5	3.4	3.3	2.3

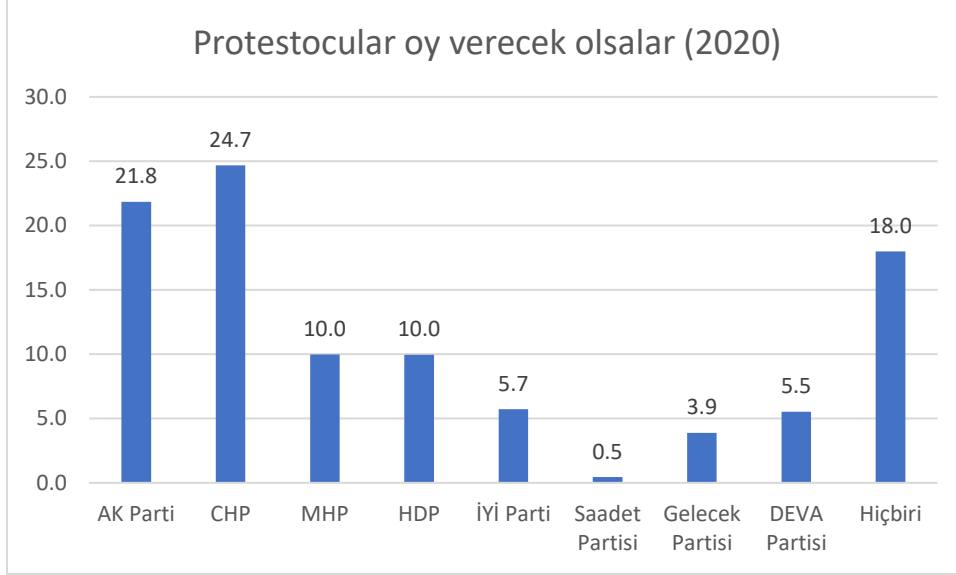

Muhalefet oylarının toplamındaki düşüşün de en büyük sebebi kararsızların artışı. Seçim atmosferinden uzakta olmanın karasız oranlarındaki yükselişte etkisi olmakla birlikte, adresi belirsiz seçmen oranının yüksek olması daha güçlü bir etken.

Kararsız olduğunu ya da mevcut partilerden birini tercih etmediğini ifade eden seçmenlere oy vermeye en yakın oldukları partileri sordüğümüzda, tablo muhalefet açısından daha umutlu görünüyor. Mevcut partilerinden birini desteklemeyen bu seçmenlerin yakın oldukları eğilimlerde ibre muhalefetten yana.

Buna karşılık, AK Parti kararsız seçmenler arasında görece daha iyi bir desteğe sahip olmakla birlikte mevcut partilere tepkili olan ve olası bir seçimi protesto etme eğiliminde olan seçmenler arasında genel ortalamasının oldukça altında bir destek görüyor. Bu seçmenlerde CHP öne çıkıyor. Bu yüzden kararsızlar bu eğilimlere göre dağıtıldıktan sonraki tablo CHP için kararsızlar dağıtılmadan önceki tablodan daha iyi.

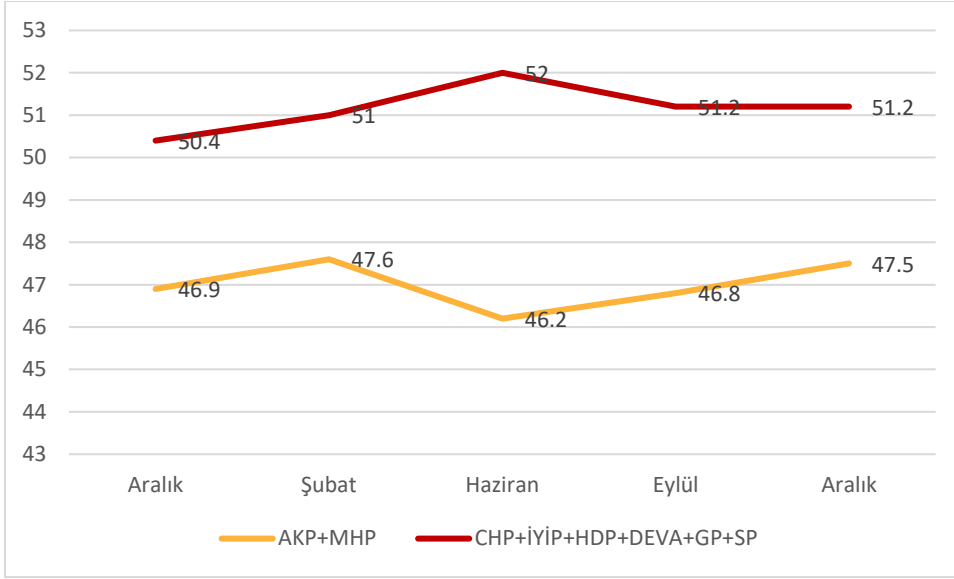

2018 seçimlerinde kullanılan geçerli oyların partilere göre dağılımı tablosuyla seçimler bugün yapılacak olsa kararsız ve protestocu seçmenleri yakın oldukları partilere dağıtıktan sonra ortaya çıkan tabloyu karşılaştırmak daha güvenilir bir sonuç veriyor. Bu şekilde karşılaştırıldığında, Cumhur İttifakı oyları %53.7’den %46.8’e gerilerken, muhalefetin toplam oyu %45.1’den %51.1’e yükselmiş durumda. CHP oylarını tek yükseltebilen parti olmuş görünüyor. 2018’de %22.6 olan CHP oyları, 2020 sonunda %26.1’e yükselmiş durumda.

Kararsızlar dağıtıldıktan sonra

	2018	Aralık	Şubat	Haziran	Eylül	Aralık	2020
AK Parti	42.6	35.9	36.9	37	36.6	37.2	36.7
CHP	22.6	26.3	25.9	27	25.2	25.1	26.1
MHP	11.1	11.0	10.7	9.2	10.2	10.3	10.1
HDP	11.7	11.4	11.1	11.1	11.6	10.9	11.2
İYİ Parti	10.0	9.1	10.2	8.8	9.7	10.5	9.7
Gelecek Partisi	0	1.2	1.9	1.7	1.3	1.2	1.5
Deva Partisi	0	1.6	1.1	2.6	2.6	2.7	2.2
Diğer	2.0	3.5	2.2	2.6	2.8	2.1	2.5
AKP+MHP	53.7	46.9	47.6	46.2	46.8	47.5	46.8
CHP+İYİP+HDP+DEVA+GP+SP	45.1	50.4	51.0	52.0	51.2	51.2	51.1

Seçmen tercihlerinin son bir senedeki seyri iktidarın 2020’de yaptığı hamlelerin Cumhur ittifakının oy desteğinde 2019’da gerçekleşen düşüşü durdurmakta işe yaradığını gösteriyor. Öte yandan, Cumhur ittifakı ile muhalefet partilerinin oy toplamı arasındaki farkın bir ara 6 puana yaklaştığını ve hep ortalama 4 puan civarında muhalefet lehine seyrettiğini kaydetmek gerekiyor.

2018 oylarına göre bu Pazar seçim olsa oy tercihleri

	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Diğer	Oy vermemiş
AK Parti	83.2	0.7	7.3	0.6	1.3	5.9	6.7
CHP	2.7	89.7	4.4	5.0	9.6	2.4	13.9
MHP	2.5	0.5	73.9	0.2	0.7	3.6	4.5
HDP	0.6	1.1	0.2	87.3	0.8	1.2	5.9
İYİ Parti	0.9	2.5	4.4	0.2	79.3	1.8	2.9
Gelecek P.	1.4	0.4	0.3	0.8	0.3	2.4	1.7
DEVA P.	1.0	0.6	1.1	0.5	2.4	7.7	3.5
Diğer	0.5	0.5	0.9	0.2	0.8	46.7	2.0
Kararsızım/protesto	7.3	4.0	7.4	5.2	4.7	28.4	58.8

Partilere göre oy değişimlerine bakıldığında, AK Parti’nin seçmenlerinin %83.2’sini, MHP’nin ise seçmenlerinin %73.9’unu muhafaza ettiği göze çarpıyor. Aralarında geçişlilikler de olmasına karşın iki partinin ittifak dışına giden oyları (kararsızlar dahil) %15’i buluyor.

Partiler arası yakınlığa bakıldığında ise görülen şu: Partilerin kurdukları ittifaklar seçmenlerini de birbirine yakınlaştırmış durumda. AK Partililerin %74'ü MHP'yi, MHP'lilerin ise %64'ü AK Parti'yi partisinden sonra kendine en yakın parti olarak görüyor. CHP ile İYİ Parti için de benzer bir durum var. CHP'li seçmenlerin %62'si İYİ Parti'yi, İYİ Partili seçmenlerin de %64'ü CHP'yi partisinden sonra en yakın parti olarak görüyor. Yakınlık ilişkisi açısından en yalnız seçmen gurubu HDP. HDP'li seçmenlerin %59'u HDP'den sonra kendini CHP'ye yakın buluyor. Buna karşın partisinden sonraki yakın partisi HDP olan seçmen oranı düşük. Bu oran, yalnızca CHP'li seçmenler arasında %10'un üzerinde.

En yakın parti tercihi göre en yakın ikinci parti

	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Saadet Partisi	Gelecek Partisi	DEVA Partisi	Diğer
AK Parti		3.6	63.9	4.3	2.5	16.9	11.9	4.8	8.8
CHP	4.5		7.3	59.2	64.7	16.2	8.3	14.5	10.1
MHP	73.6	7.1		0.4	16.5	9.9	5.5	4.8	8.3
HDP	1.8	10.4	0.3		0.9	7.7	3.7	2.1	5.1
İYİ Parti	2.6	61.9	11.8	3.8		14.8	7.3	13.1	4.6
Saadet P.	2.7	0.7	1.5	1.5	1.3		2.8	5.5	1.4
Gelecek P.	1.9	0.6	0.3	1.0	1.4	4.2		42.8	2.3
DEVA P.	1.4	1.2	0.7	3.9	3.4	4.2	11.9		20.3
Diğer	5.1	6.2	5.5	11.7	2.3	9.9	11.9	3.4	
Yok	6.3	8.2	8.6	14.2	7.2	16.2	36.7	9.0	39.2

En yakın hissettiği partiye bağlılık

	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Gelecek Partisi	DEVA Partisi
Zayıf	27.3	30.2	29.2	29.2	28.5	70.6	69.4
Orta	26.1	26.5	28.1	29.3	42.1	19.0	21.6
Güçlü	46.6	43.4	42.7	41.5	29.3	10.4	9.1

Seçmenlerin üçte birinin oy verdiği parti ile bağları zayıf. İYİ Parti'nin hala güçlü bağları olan bir seçmen grubu oluşturamadığı da dikkat çekici. AK Partili seçmenlerin yaklaşık yarısının partisi ile hala çok güçlü bir bağı olduğu, dörtte birlik bir bölümünün ise partiye bağının zayıf olduğu görülüyor. Öte yandan CHP için de benzer bir tablo geçerli. Bir başka deyişle, seçmenler arasında partisinden memnuniyet düzeyleri genel olarak düşük. Yeni partilerde bağları zayıf olanların %70'i bulması da diğer dikkat çekici bir sonuç. Bu durum yeni partilere verilen desteğin düşük olmakla kalmayıp kalıcı olmayabileceğine de işaret ediyor.

Seçmenlerin siyasi parti tercihlerinin 2020'deki seyri en az beş önemli noktaya işaret ediyor:

1. Cumhur İttifakı'nın toplam oyları 2018'deki seviyesinden 5-6 puan daha geride.
2. Muhalefet partilerinin seçmen desteği 2018'e göre yükselmiş olmakla beraber iktidarın oy kayıplarının tümü muhalefet partilerinin hanesine yazılmamış.
3. İktidarın oy kaybıyla muhalefetin oy kazancı arasındaki dengesizliğin de gösterdiği üzere, kararsız ve protestocu seçmenlerin ya da son zamanların popüler terimiyle 'gri bölgedeki' seçmenlerin oranı artmış.
4. 2018'den bugüne geçen zaman zarfında iktidarın ve muhalefetin oy oranları değişmekle birlikte, bu değişiklik esas olarak 2020 öncesinde gerçekleşmiş olup, 2020 boyunca hem iktidarın hem de muhalefetin toplam oy oranları aşağı yukarı yatay bir seyir izlemiş.
5. İktidar ve muhalefet partilerinin kendi aralarında önemli sayılabilecek oy geçişleri olmuş.

Bu beş nokta etrafında özetlenebilecek verilerin siyasi manasına gelince... Seçmen tercihlerinin 2020'deki seyri, bugün bir seçim yapılacak olsa Cumhur İttifakı'nın parlamentoda bugün sahip olduğu çoğunluğu muhafaza edemeyebileceğini gösteriyor. Veriler, Cumhur İttifakı'nı oluşturan her iki partinin de oy kaybettiğini, bu itibarla da 2018'de birkaç puan farkla elde ettikleri çoğunluğu önümüzdeki seçimlerde elde etmelerinin zor olduğunu gösteriyor. Öte yandan, bu durumun tersi tam olarak doğru görünmüyor. Cumhur İttifakı toplamda 5-6 puan kadar oy kaybetmiş olmasına rağmen, bu kaybın tamamı muhalefet partilerinin hanesine yazılmadığı için, önümüzdeki seçimlerde muhalefet partilerinin parlamentoda çoğunluğu oluşturmaları yüksek ihtimal demek pek mümkün değil. Cumhur İttifakı'ndan kopanların ağırlıklı kısmının muhalefet partilerine destek vermek yerine gri bölgede kalıyor olması, önümüzdeki seçimlerde muhalefetin çoğunluğu elde etmesinin garanti olmadığını gösteriyor. Bu durum, Cumhur İttifakı'ndan duyulan memnuniyetsizliğe muhalefet partilerine duyulan bir ümidin eşlik etmediğine işaret ediyor.

AK Parti ve MHP'den memnun olmayanların önemlice bir kısmı muhalefet partilerinin Türkiye'yi Cumhur İttifakı'ndan daha iyi yönetebileceğine ikna olmamış görünüyor. Bu resim, muhalefet partilerinin becermesi gereken en önemli işin kararsız ve protestoculardan oluşan gri bölgedeki seçmenleri muhalefet partilerine çekebilmek olduğunu gösteriyor.

2. SEÇMEN KÜMELERİNE GÖRE OY EĞİLİMLERİ

2.1. MEVCUT SEÇMENLERİN PROFİLLERİ

Bu bölümde farklı değişkenlere göre mevcut oy dağılımlarını ele aldık. Daha somut olarak, “hangi yaş grubunda kim önde”, “hangi eğitim grubunda partiler ne kadar oy alıyor” gibi sorulara yanıt vermeye çalıştık. Bir sonraki bölümde ise, tek tek partiler bazında giden, gelen ve kalan seçmen oranlarını aynı değişken grupları için vereceğiz. Bu iki bölümün bir arada değerlendirilmesinde fayda var, zira bu bölümde partilere verilen desteğin güncel durumu resmedilmekle birlikte, 2020 içinde partilerden uzaklaşan ya da yakınlaşan kesimler bu resimde görülemiyor. Bir başka deyişle, kim iktidardan uzaklaşıyor, kim muhalefete yakınlaşıyor anlamak için geçmişle kıyasa da ihtiyaç var. Değişim profilinin nasıl olduğu sorusuna sonraki bölümdeki veriler yanıt sağlıyor. Bu bölüm ise değişimden bağımsız olarak bugünkü durumu gösteriyor.

Seçmen tercihlerinin dağılımı cinsiyete göre incelendiğinde ilk dikkat çeken sonuç, erkeklerde protesto eğiliminin, kadınlarda ise kararsızların oranının daha yüksek olması. Kararsız ve protestocu seçmenler toplamına birlikte bakıldığında ise, erkeklerin %17.2’sinin, kadınların ise 14.7’sinin mevcut partilere destek vermediği görülüyor. Hem AK Parti hem de CHP seçmenlerinde kadınlar erkeklerden daha çok. Yaş grupları itibarıyla bakıldığında ise, AK Parti 16-29 yaş grubunda zayıf. Eğitim düzeyi yüksek kesimler arasında ise AK Parti CHP’nin gerisine düşmüş durumda. Bunun tersine, CHP ise ortaokul ve altı eğitim düzeyinde olanlarda zayıf. İYİ Parti’nin 50 yaş üstü grupta daha güçlü olması, HDP’nin, Gelecek Partisinin ve DEVA Partisinin ise tam tersine bu grupta daha zayıf olmaları dikkat çekici. Gençler arasında kararsızların ya da protesto eğilimindekilerin daha yüksek olması da üzerinde durulması gereken diğer bir bulgu. Bu oranlar üniversite mezunlarında da diğer eğitim gruplarından daha yüksek.

	Cinsiyet		Yaş Grubu			Eğitim durumu		
	Erkek	Kadın	16-29	30-49	50+	Ortaokul ve altı	Lise	Lisans ve üstü
AK Parti	29.8	33.0	26.4	33.9	34.1	39.0	32.1	21.6
CHP	20.3	24.1	22.7	21.5	22.7	16.6	24.2	26.8
MHP	9.4	7.9	8.8	8.0	9.8	8.9	9.2	8.6
HDP	11.1	8.7	11.2	10.2	7.2	10.6	8.2	10.7
İYİ Parti	7.9	8.5	6.8	7.3	12.4	7.5	8.9	9.7
Gelecek Partisi	1.2	0.9	1.0	1.2	0.7	1.1	1.1	0.8
DEVA Partisi	2.1	1.1	1.7	2.0	0.7	1.1	1.2	2.9
Protesto oy	10.3	7.9	12.1	8.5	5.5	7.7	8.3	9.6
Kararsızım	5.9	6.8	7.6	5.8	5.4	5.9	5.2	7.6
Diğer	2.1	1.1	1.9	1.5	1.4	1.5	1.7	1.7

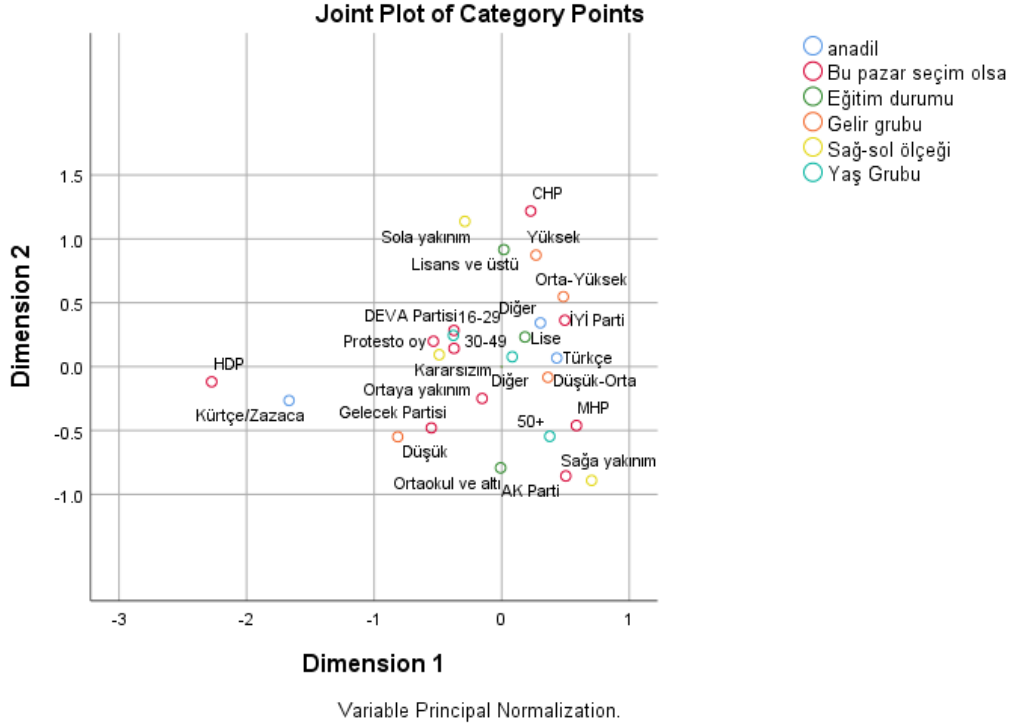
Gelir gruplarına göre bakıldığında tüm ekonomik etkenlere ve sonraki bölümde de görüleceği üzere oy kayıplarına karşın AK Parti seçmenleri arasında kategoriler arasında hala büyük farklar yok. CHP'nin ise düşük gelir grubunda oldukça sınırlı bir destek gördüğü dikkat çekiyor. AK Parti'ye destek öğrenciler ve işsizler arasında diğer kesimlere göre çok daha düşük. Esnaflarda da destek ortalamanın altında. Ancak bu değişkenlere sonraki bölümde 2018 ile karşılaştırmalı olarak bakmakta fayda var. Çünkü 2018'le karşılaştırmalı bakılmayınca AK Parti'nin esnaflardan aldığı destek halen yüksek görülebilir. Oysa karşılaştırarak bakıldığında, AK Parti'nin esnaflardan aldığı desteğin önemli düzeyde azaldığı anlaşıyor.

Sırasıyla öğrenciler, esnaflar ve işsizler arasında protesto eğilimleri daha yüksek. Benzer şekilde, öğrencilerde ve esnaflarda kararsız oranı diğer gruplardan yüksek.

	Gelir grubu				Çalışma Durumu					
	Düşük	Düşük-Orta	Orta-Yüksek	Yüksek	Emekli	Ev kadını	Öğrenci	Çalışmıyor	Ücretli Çalışan	Esnaf
AK Parti	31.6	32.7	30.7	27.8	32.1	41.9	23.2	25.5	30.9	29.8
CHP	14.3	23.3	28.8	29.1	26.9	17.6	24.3	19.1	23.8	21.3
MHP	8.1	9.6	9.0	7.1	8.1	8.9	6.7	7.9	10.2	6.8
HDP	17.6	6.8	4.7	6.6	6.0	8.2	12.1	17.6	9.0	9.3
İYİ Parti	6.1	9.4	8.5	9.4	12.6	8.1	5.9	7.2	8.7	7.8
Gelecek P.	1.5	1.0	0.4	1.0	0.9	1.0	1.2	1.5	1.0	1.0
DEVA P.	1.7	1.4	1.5	2.0	0.7	0.7	2.3	2.3	1.6	2.1
Protesto oy	10.5	8.3	7.9	9.5	5.0	6.0	13.7	11.4	8.1	12.1
Kararsızım	6.7	5.4	7.3	6.7	5.8	5.7	8.8	6.5	5.2	8.3
Diğer	1.8	2.0	1.2	0.9	1.9	1.7	1.8	1.0	1.7	1.6

Sağ-sol ölçeği				90larda aile oy tercihi				
	Sola yakınım	Ortaya- merkeze yakınım	Sağa yakınım	ANAP, Doğru Yol gibi partilere	SHP, DSP, CHP gibi partilere	Refah Partisi, Fazilet Partisi gibi partilere	MHP, BBP gibi partilere	HEP/HADEP gibi partilere
AK Parti	3.6	19.0	68.3	52.3	6.2	57.3	44.3	2.8
CHP	56.2	14.2	1.7	10.6	60.8	4.9	5.4	4.8
MHP	1.2	5.0	13.5	5.3	0.6	5.0	23.0	0.2
HDP	18.8	9.5	0.5	3.4	4.8	4.2	0.2	75.7
İYİ Parti	8.4	8.8	3.2	6.6	10.5	1.3	9.1	0.5
Gelecek P.	0.5	1.3	0.9	1.2	0.7	1.6	0.8	0.7
DEVA P.	0.6	3.2	1.6	2.5	0.5	2.9	2.0	1.0
Protesto oy	5.3	21.6	3.9	7.2	7.7	10.0	8.1	9.3
Kararsızım	4.7	16.4	4.7	9.6	7.7	9.9	6.6	3.8
Diğer	0.8	1.1	1.6	1.3	0.5	2.9	0.7	1.2

Seçmenlerin sağ sol ölçeğindeki konumlanışları ile muhalefet-iktidar arasındaki konumlanışları arasında güçlü bir korelasyon var. Kendini sağa yakın görenlerin %68'inin oy vereceği parti AK Parti, onu takip eden parti ise %13.5 ile MHP. Sağa yakın seçmenlerin %7.9'u muhalif partilere yönelmiş. Sola yakın seçmenler arasında ise tersine bir tablo söz konusu. Sola yakın seçmenlerin %56.2'si CHP'yi, %18.8'i HDP'yi destekliyor. Sola yakın seçmenler arasında Cumhur İttifakını destekleyen seçmenlerin oranı %4.8. Öte yandan ortaya/merkeze yakın seçmenlerde eğilimler daha heterojen. Bu grupta kararsız ya da protesto eğilimindeki seçmenlerin toplam oranının %38'i bulması da muhalif siyaset açısından önemle üzerinde durulması gereken bir sonuç. Ailenin geçmişteki oy tercihi değişkenine göre bakıldığında da benzer bir durum Refah Partisi kökenliler için geçerli. Bu grupta protesto eğilimindeki seçmenler ile kararsızların toplamı %20'yi buluyor.

Farklı toplumsal gruptaki seçmenlerin ne kadarı hangi siyasi partiyi tercih ediyor sorusunun cevabını veren yukarıdaki veriler siyasi partilerin oturdukları sosyolojik zeminin nasıl farklılaştığını göstermesi açısından önemli. Bu minvaldeki verilen bir açıdan bakıldığında partilerin hüviyet ya da kimlik belgesi olarak görülebilir. Buna göre siyasi partilerin hüviyetlerini aşağıdaki gibi tasvir etmek mümkün görünüyor.

AK Parti erkeklerden daha çok kadınlardan, gençlerden çok orta yaş ve üzerinden, yüksek eğitimlilerden daha çok az ve orta eğitimlilerden, yüksek gelirliilerden daha çok az ve orta gelirliilerden destek alan bir parti hüviyetinde. Belirgin bir biçimde ev kadınlarından çok, yine belirgin bir biçimde öğrencilerden ve işsizlerden az destek alması da AK Parti'nin önemli hüviyet bilgileri arasında. Bu resim, AK Parti'nin 2015 öncesindeki hüviyetinden az da olsa farklılaştığını gösteriyor. Bugün AK Parti gençlerden, işsizlerden ve esnaftan geçmişe göre daha az destek gören bir parti hüviyetinde.

CHP'ye gelince, tahmin edileceği üzere CHP AK Parti'den farklı bir hüviyette. CHP'nin destekçileri arasında da kadınlar erkeklerden daha fazla olmakla beraber, CHP gençlerden, öğrencilerden, memurlardan, emeklilerden ve yüksek eğitimlilerden kendi ortalamasının üzerinde destek buluyor. CHP'nin kendi ortalamasının belirgin bir biçimde altında destek bulabildiği toplumsal kesimler az gelirli, az eğitimli ve ev kadınları.

Hüviyet bilgileri bu iki partinin sosyolojik zeminlerinin büyük oranda aynı kaldığını, sol bir parti olarak CHP'nin halen az gelirli arasında kuvvetli bir destek bulamadığını, uzun süredir iktidarda olan bir parti olarak AK Parti'ninse yeni seçmenleri çekmekte başarısız olduğunu gösteriyor.

Diğer partilerin hüviyet bilgileri arasında not edilmesi gerekenler şunlar: uzun zamandır genç seçmenlerden kendi ortalamasının üzerinde destek bulan MHP artık bu hüviyette değil. İYİ Parti'nin de genç seçmenlerde ortalamasının altında oy alması enteresan. Her iki parti de orta yaş ve üzerinden ortalamalarının üzerinde oy alıyor. Ancak, yüksek gelir ve eğitimlilerdeki desteğinin daha çok olması İYİ Parti seçmeninin sosyolojik olarak MHP'dense CHP'ye daha yakın olduğunu gösteriyor. Öte yandan, genç seçmenler ve milliyetçi partiler arasındaki bu ilişki milliyetçiliğin yeni seçmenleri eskisi kadar cezbetmediğinin işareti olarak okunabilir. Yeni seçmenler arasında protesto eğiliminde olanların diğer toplumsal gruplardan çok daha yüksek olması genç seçmenlerin kuvvetli bir arayış ya da kayıtsızlık içerisinde olduğunu gösteriyor.

2.2. DEĞİŞİMLER VE PROFİLLER

Önceki bölümde partilere göre seçmen profillerini gözlemlememizi sağlayan verileri paylaşmıştık. Bu bölümde ise partilerin seçmen profillerindeki değişimlere odaklanacağız. Bugünkü profillerini incelemenin yanı sıra, geçmişteki profiller ile bugünkü arasındaki farkları görmek, özellikle Cumhuriyet İttifakından uzaklaşan ya da CHP'yi yeni desteklemeye başlayan seçmenlerin ayrıştırıcı özelliklerini anlamak açısından önemli. Bunu yapabilmek için 2018'deki toplam seçmenler (oy kullanmamış olanlar ve geçersiz oy atmışlar dahil) içerisindeki oy tercihleri ile bu Pazar seçim olsa sorusuna verilen yanıtları karşılaştırdık. Bir partiyi incelerken, 2018 oyuna göre oylarını değiştirmemiş seçmenleri kalanlar, 2018'de oy verdiği halde bugün bu partiyi tercih etmeyenleri gidenler, 2018'de oy vermediği halde bugün bu partiye oy verecekleri de gelenler olarak tasnif ettik. Böylece partilerin 2018 destekçileri arasındaki herhangi bir profilin bugün ne yapacağına dair sonuçları ele alma fırsatımız oldu..

Karşılaştırma 2018 sonuçları bazında yapıldığı için, bugün seçim olsa oyunuz ne olur sorusuna cevap veren katılımcılardan 2018 seçimlerinde oy kullanmış olanlara baktık. Diğer bir deyişle yeni seçmenleri hesaba katmadık. Zira yeni seçmenler oy kullanmadıkları için 2018 seçimleri tablosunda olmadıkları halde bu Pazar seçim olsa tablosunda varlar. Özetle, 2018 ve 2020 sonuçlarını karşılaştırırken yeni seçmenleri hariç tutmayı tercih ettik. Yeni seçmenleri daha sonra ayrı bir bölümde ele aldık ve önceki seçmenlerle karşılaştırmalı olarak inceledik.

Puan olarak değişim

	2018	Kalanlar	gidenler	gelenler	2020	Yeni seçmen dahil	
						2020	Değişim
AK Parti	36.0	29.9	6.0	2.1	32.0	31.3	87.1
CHP	19.1	17.2	2.0	4.9	22.0	22.2	116.2
MHP	9.4	6.9	2.4	1.8	8.8	8.7	92.8
HDP	9.9	8.6	1.3	1.4	10.1	9.8	99.5
İYİ Parti	8.4	6.7	1.7	1.7	8.4	8.2	97.6

Değişimlere genel olarak bakıldığında, AK Parti ve MHP'de gidenlerin, gelenlerin çok üzerinde olduğu, CHP'nin ise kaybının görece düşük, gelenlerin ise diğer partilere oranla oldukça yüksek olduğu göze çarpıyor. AK Parti'nin oy oranı, 2018 seçmenleri arasında kararsızlar dağıtılmadan hesaplandığında, %36.0'dan %32.0'a gerilemiş durumda. Yeni seçmenler de hesaba katıldığında ise oran %31.3'e kadar geriliyor.

Seçmen sayılarını baz alarak aynı tabloyu ele aldığımızda en göze çarpan olgu, AK Parti'nin net kaybı: AK Parti 2018 seçmenlerinden 3.585 Milyon seçmen kaybetmiş, gelenlerle birlikte net kaybı 2.316 Milyon seçmen olmuş. Cumhur ittifakının toplam net kaybı ise 2.681 Milyon. Buna karşın 2018'de CHP'ye oy vermemiş olan 2.903 Milyon seçmen bugün CHP'ye oy verme eğiliminde. CHP'nin net kazancı ise 1.731 Milyon seçmen.

Seçmen sayılarına göre değişim

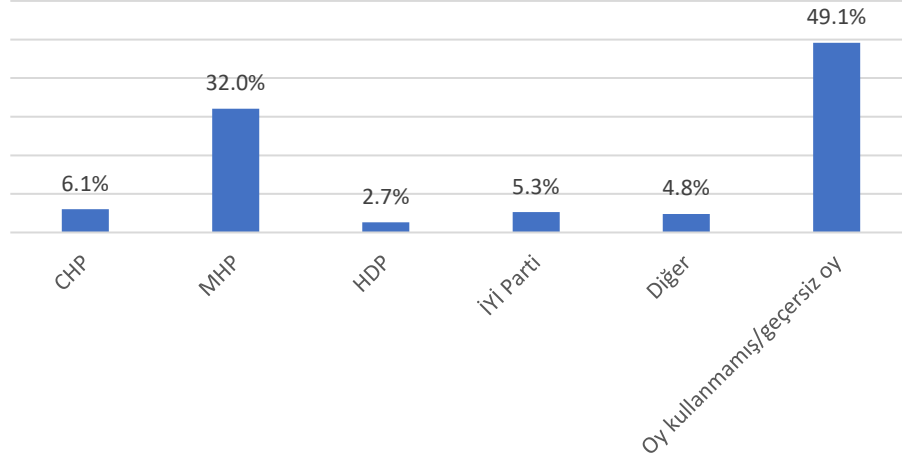
(Milyon Kişi)	2018	kalanlar	gidenler	gelenler	2020	Net değişim	Yeni seçmen	2020 toplam
AK Parti	21.339	17.758	3.585	1.264	19.018	-2.321	0.654	19.672
CHP	11.354	10.182	1.164	2.903	13.094	1.740	0.817	13.911
MHP	5.565	4.111	1.452	1.090	5.203	-0.363	0.234	5.437
HDP	5.867	5.125	0.747	0.849	5.970	0.103	0.254	6.224
İYİ Parti	4.993	3.958	1.031	1.015	4.977	-0.017	0.169	5.146

AK PARTİLİ SEÇMENLER

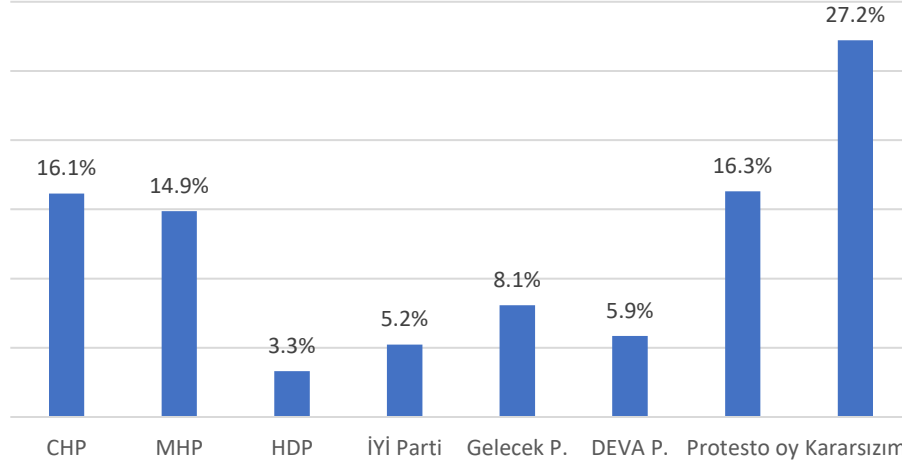
	2018	kalanlar	gidenler	gelenler	2018 seçmenleri 2020	Yeni seçmen dahil	
						2020	Değişim
AK Parti	36.0	29.9	6.0	2.1	32.0	31.3	87.1

AK Parti'ye destek 2018 seçim sonuçlarına göre %36.0 idi. Bugün bunların %6'sı partisinden uzaklaşmış görünüyor. Buna mukabil, 2018'de oy kullanıp AK Parti'ye oy vermemiş olanların AK parti oylarının %2.1'lik kadarına denk gelen bir kısmı ise bugün AK Partiyi destekleme eğiliminde. AK Parti'ye yeni gelen bu kesim ağırlıklı oy kullanmamışlardan oluşuyor; yaklaşık üçte biri de MHP'li seçmenler. Bir başka deyişle bu seçmenlerin çok azı diğer parti seçmenlerinden oluşuyor. Bu durumda, kararsızlar dağıtılmadan AK Parti'nin oy oranı %32'ye geriliyor. Sonraki bölümde görüleceği üzere, AK Parti, yeni seçmenler arasında genel oy oranlarını tutturamıyor. Bu yüzden yeni seçmenler dahil oranlara bakıldığında AK Parti oranı %31.3'e geriliyor. Sonuç olarak, AK Parti bugün 2018 oylarının %87.1'i kadarına gerilemiş durumda.

AK Parti - Gelenler

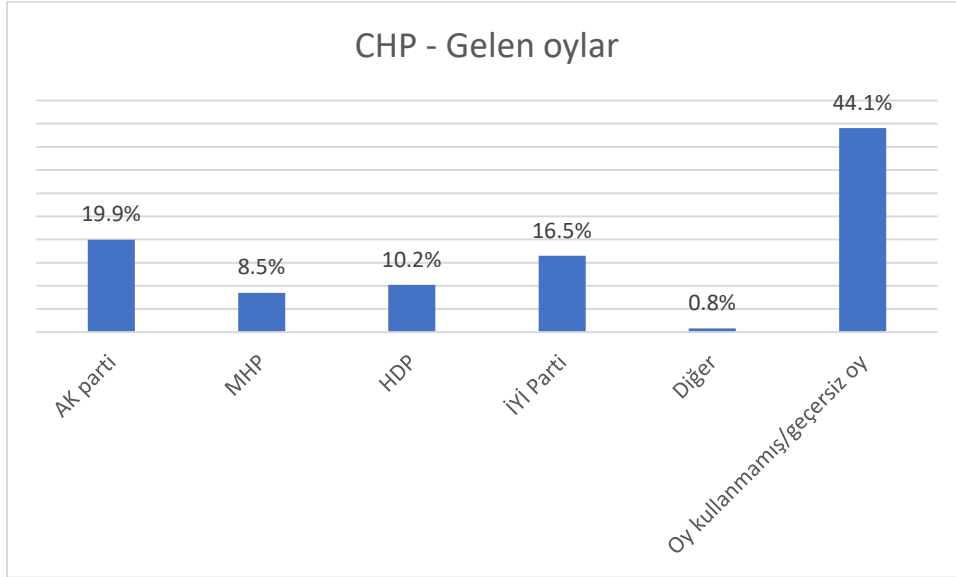
AK Parti - Gidenler

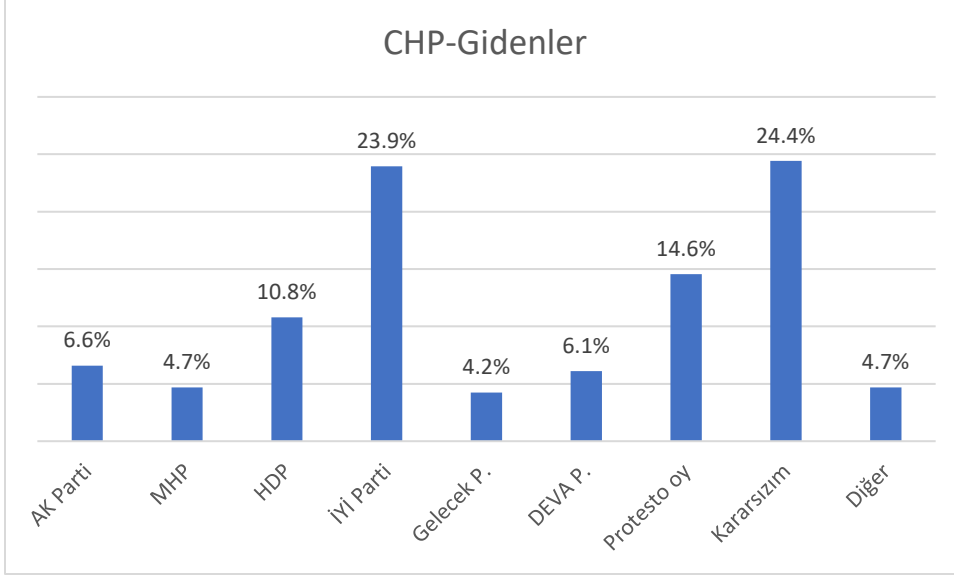

CHP'Lİ SEÇMENLER

	2018	kalanlar	gidenler	gelenler	2020	Yeni seçmen dahil	
						2020	Değişim
CHP	19.1	17.2	2.0	4.9	22.0	22.2	116.2

CHP, 2018'de elde ettiği desteğin %4.9'u kadar yeni destek kazanmış durumda. %2.2'lik bir kayıpla beraber, oy oranını %19.1'den %22.0'a çıkarmış görünüyor. Bir başka deyişle, CHP oy oranını 1.16 katına çıkarmış durumda. CHP'ye gelen yeni destek arasında her parti seçmenine rastlamak mümkün. Gidenlerin ise öncelikli adresi İYİ Parti, ikinci olarak da HDP.

Seçmen Kümelerine Göre AK Parti – CHP Karşılaştırmaları

Bu kısımda seçmenlerdeki değişimleri farklı değişkenlere göre alt kırılımlar bazında inceledik. Önce AK Parti ve CHP kümelerindeki değişimleri inceledik ve karşılaştırdık. Sonraki kısımda ise diğer partilere yer verdik.

Seçmen kümelerine göre değişimi incelerken, AK Parti ve CHP'nin 2018'deki oylarının ne kadarını muhafaza ettiğine (kalanların oranı), ne kadarını kaybettiğine (gidenlerin oranı) ve ne kadarına denk yeni destek kazandığına (gelenlerin oranı) yer verdik. Bu veriler üzerinden, AK Parti ve CHP'nin 2020'de oy oranının nereye geldiğini gösterdik. Değişimi net olarak görmek için, her iki partinin 2018'deki oy oranını 100 kabul edip, değişimi bunun üzerinden hesap ettik.

Örneğin AK Parti'ye 2018'de destek veren erkek seçmenleri ele aldığımızda, bu grubun %'de kaç duruyor, ne kadarı gitmiş, 2018'de AK Parti'ye oy vermediği halde bugün vereceğini söyleyen ne kadar erkek seçmen var ona baktık. Bunların yanında da AK Parti'nin erkek seçmenler arasındaki oy oranı 2018'de kaç iken, 2020'de kaç olmuş, 2018'deki erkek seçmenlerin AK Parti desteğini 100 kabul edersek, 2020'de bu kaça yükselmiş ya da gerilemiş ona da yer verdik.

Sosyo-demografik gruplarda AK Parti desteği değişimleri

	AK Parti	2018= 36.0%	2018= 100	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	2020= 32.0%	Değişim
Cinsiyet	Erkek	35.2%	100	80.0	20.0	6.3	30.4%	86.4
	Kadın	36.8%	100	86.5	13.5	5.6	33.8%	91.8
Yaş Grubu	16-29	30.4%	100	80.8	19.2	10.3	27.7%	91.1
	30-49	38.4%	100	83.5	16.5	4.9	33.9%	88.3
	50+	38.5%	100	85.2	14.8	3.4	34.1%	88.6
Eğitim durumu	Lise altı	44.5%	100	83.8	16.2	4.6	39.3%	88.3
	Lise	35.7%	100	84.2	15.8	6.4	32.3%	90.5
	Lisans ve üstü	25.3%	100	79.9	20.1	5.9	21.6%	85.4

İlk dikkati çeken değişim, AK Partinin erkeklerde kaybının kadınlardakinin çok üstünde olması. AK Parti'nin erkekler arasındaki oy oranı %30.4'e kadar gerilemiş. Gençler kaybın yüksek olduğu diğer bir grup. AK Parti'nin gençler arasındaki oy oranı %27.7'ye, yeni seçmenleri de dahil ettiğimizde %26.4'e kadar gerilemiş. Öte yandan AK Partiye yeni yönelen kesimler arasında orta yaş ve ileri yaşlı seçmenlerin oranı oldukça düşük. Yani gençlere oranla bu gruplarda fire daha düşük. Buna rağmen gelen seçmen oranları düşük olduğundan, orta yaş ve ileri yaş seçmenlerde düşüş oranları 4.5 ve 4.4 puan ile gençlerden daha fazla. Bu değerlendirmelerde hatırd tutulması gereken iki husus var: İlkin, AK Parti değişim tablosunda gelenlerin oranı düşük. İkinci olarak da, genç seçmen grubunda AK Parti'ye gelenlerin ağırlıklı kısmını 2018'de seçmen olup da oy kullanmamış olanlar ve MHP'ye oy vermiş gençler oluşturuyor.

Eğitim durumu kategorisinde AK Parti'de en büyük kayıp üniversite mezunlarında, onları lise altı eğitim düzeyindekiler takip ediyor. Görece daha az fire lise mezunları arasında. AK Parti zaten görece zayıf olduğu üniversite mezunları arasında oransal olarak büyük kayıp yaşıyor ve bu segmentte %21.6'ya gerilemiş.

	CHP	2018 =19.1%	2018= 100	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	2020= 22.0%	Değişim
Cinsiyet	Erkek	17.2%	100	88.0	12.0	30.5	20.3%	118.5
	Kadın	21.2%	100	91.2	8.8	21.4	23.9%	112.7
Yaş Grubu	16-29	17.8%	100	88.8	11.2	37.1	22.4%	125.9
	30-49	19.5%	100	89.8	10.2	20.5	21.5%	110.3
	50+	20.2%	100	90.7	9.3	21.9	22.7%	112.6
Eğitim durumu	Lise altı	14.2%	100	89.6	10.4	27.0	16.5%	116.7
	Lise	21.2%	100	91.8	8.2	22.3	24.1%	114.0
	Lisans ve üstü	23.6%	100	86.9	13.1	26.3	26.8%	113.2

AK Parti'deki gibi CHP'de de erkek seçmenlerdeki fireler kadınlardan daha fazla. Bu durum partiler arası hareketliliğin erkek seçmenlerde daha fazla olduğunu gösteriyor. Buna mukabil, kadın seçmenlerin siyasi davranış açısından daha muhafazakâr olduğu görülüyor. Öte yandan, gelenler arasında erkeklerin oranı yüksek olduğundan CHP'ye oy veren erken seçmenler 2018'den bugüne %20 kadar artmış görünüyor.

CHP'nin en çok oy kazandığı seçmen grupları arasında gençler başta geliyor. 2018 seçmeni gençler arasında CHP oy oranını %25 oranında artırmış durumda. Yeni seçmenler bölümünde aktaracağımız üzere, ilk kez oy kullanacaklar arasında da CHP'nin önde olduğunu ekleyelim. Öte yandan, genç yaş grubunda AK Parti hala CHP'nin önünde.

Eğitim düzeyi yüksek olanlar arasında ise, AK Parti'nin aksine CHP'nin oy oranları artmış. CHP üniversite ve üzeri eğitim düzeyindeki seçmenler arasında 2018'e kadar AK Parti'nin gerisinde iken, 2020 ortalamasında AK Parti'nin oldukça üstüne çıkmış görünüyor. Öte yandan CHP, eğitim düzeyi düşük olan seçmenler arasında ise 2018'e göre daha iyi durumda olsa da, halen AK Parti'nin oldukça gerisinde. Buna karşın bu kesimde de CHP oylarında dikkat çekici oranda yükseliş var. CHP'nin yükselişinin görece daha az olduğu grup ise lise mezunları.

AK Parti		2018= 36.0%	2018= 100	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	2020= 32.0%	Değişim
Gelir grubu	Düşük	37.3%	100	81.6	6.1	6.1	32.7%	87.7
	Düşük-Orta	37.5%	100	83.9	4.6	4.6	33.2%	88.5
	Orta-Yüksek	33.4%	100	86.2	7.4	7.4	31.2%	93.6
	Yüksek	31.8%	100	81.1	7.6	7.6	28.2%	88.7
Çalışma Durumu	Emekli	36.7%	100	83.3	4.2	4.2	32.1%	87.5
	Ev kadını	45.1%	100	88.2	4.8	4.8	41.9%	93.0
	Öğrenci	27.2%	100	80.9	10.9	10.9	25.0%	91.8
	Çalışmıyor	31.2%	100	79.4	3.2	3.2	25.7%	82.6
	Ücretli	34.7%	100	83.2	6.4	6.4	31.1%	89.6
	Esnaf	35.9%	100	77.2	6.3	6.3	30.0%	83.5

AK Parti 2018 seçimlerinde her sosyo-ekonomik grupta birinci partiydi. 2020 itibarıyla durum değişmiş görünüyor. İlk bakışta 2018'den 2020'ye farklı sosyo-ekonomik gruplarda partilerin aldığı destek çok değişmemiş görünse de, değişim oranlarına bakıldığında durum farklılaşıyor. 2018-2020 arasındaki değişim incelendiğinde, AK Parti'nin kaybının dar gelirli seçmenlerde daha yüksek olduğu görülüyor. Kaybın daha az olduğu kesim orta-üst kesim. Yüksek SES grubunda ise AK Parti'nin oy oranı %28.2'ye gerileyerek CHP'nin altında kalmış. Esnaf ve işsizler kaybın en yüksek olduğu kategorilerden. Öğrencilerde de kayıp yüksek olmakla birlikte, 2018'de AK Parti'ye oy vermeyip şimdi verecek olan öğrencilerin de varlığı nedeniyle öğrencilerdeki toplam düşüş yüksek değil. Ancak, öğrenciler arasında AK Parti desteğinin 2018'de de yüksek olmadığını ve 2020'de %25'e kadar gerilediğini de belirtelim.

CHP		2018 =19.1%	2018= 100	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	2020= 22.0%	Değişim
Gelir grubu	Düşük	11.3%	100	84.6	15.4	35.8	13.6%	120.4
	Düşük-Orta	19.9%	100	91.2	8.8	26.4	23.4%	117.6
	Orta-Yüksek	26.0%	100	90.8	9.2	19.9	28.8%	110.7
	Yüksek	26.2%	100	90.7	9.3	21.1	29.2%	111.8
Çalışma Durumu	Emekli	26.3%	100	88.3	11.7	14.0	26.9%	102.2
	Ev kadını	16.2%	100	92.2	7.8	16.8	17.7%	109.0
	Öğrenci	20.3%	100	88.1	11.9	32.8	24.6%	121.0
	Çalışmıyor	14.3%	100	86.0	14.0	44.7	18.7%	130.7
	Ücretli	20.4%	100	90.7	9.3	26.3	23.9%	117.0
	Esnaf	18.5%	100	88.0	12.0	26.3	21.2%	114.3

CHP'ye en yüksek oranda katılım alt gelir grubundan olmuş. Ancak, geçmişte destek veren alt gelir grubundan firelerin de yüksek olması, toplamda bu gruptaki yükselişin sınırlı kalmasına neden oluyor. Yüksek gelir grubunda ise değişim fazla olmamasına rağmen, bu grupta yeni desteklerle CHP, AK Parti'nin önüne geçmiş. Emekliler ve ev kadınları arasında CHP'ye destek artışı düşük. Ev kadınları aynı zamanda CHP'nin en zayıf olduğu kesimler. CHP'nin yine zayıf olduğu kesimlerden biri olan işsizler arasında ise destek artışı yüksek. Fakat bu grupta CHP'nin oy oranı hala kendi ortalamasının altında. En yüksek destek artışı ise öğrencilerde. CHP öğrenciler arasında AK Parti'yi yakalamış, hatta yeni seçmenleri dahil edince önüne geçiyor.

AK Parti	2018= 36.0%	2018= 100	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	2020= 32.0%	Değişim	
Anadil	Türkçe	38.9%	100	84.3	15.7	5.9	35.1%	90.2
	Kürtçe/Zazaca	25.2%	100	76.8	23.2	5.1	20.7%	81.9
	Diğer	30.7%	100	81.6	18.4	18.1	30.7%	99.7
İnanç	Sünni-Hanefi	41.5%	100	84.2	15.8	6.0	37.4%	90.2
	Şâfi	24.7%	100	78.4	21.6	4.0	20.4%	82.4
	Alevi	7.1%	100	63.2	36.8	14.7	5.5%	77.8
	Diğer	9.6%	100	64.6	35.4	11.1	7.3%	75.7

AK Parti Kürt seçmenler arasında büyük kayıp yaşıyor. Kürt seçmenlerin yaklaşık beşte birini kaybetmiş ve Kürt seçmenlerden aldığı destek %20.7'ye gerilemiş durumda. Buna paralel olarak Şafi seçmenler için de benzer bir durum var. Alevi ve ağırlığını inançsız seçmenlerin oluşturduğu diğer kategorisinde de oransal olarak kayıplar büyük. Fakat bu kategorilerde AK Parti daha önce de oldukça zayıftı dolayısıyla da söz konusu kaybın sayısal karşılığı yüksek değil.

CHP	2018 =19.1%	2018= 100	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	2020= 22.0%	Değişim	
Anadil	Türkçe	21.9%	100	90.3	9.7	22.8	24.8%	113.1
	Kürtçe/Zazaca	7.8%	100	85.9	14.1	55.9	11.1%	141.8
	Diğer	31.4%	100	84.6	15.4	19.8	32.8%	104.4
İnanç	Sünni-Hanefi	18.8%	100	89.9	10.1	23.3	21.2%	113.2
	Şâfi	6.7%	100	77.8	22.2	54.0	8.8%	131.7
	Alevi	48.8%	100	94.5	5.5	22.6	57.1%	117.0
	Diğer	28.4%	100	87.1	12.9	36.5	35.1%	123.6

CHP'nin oransal olarak en büyük artış kaydettiği kesim Kürt seçmenler. CHP, Kürt seçmenler arasındaki oy oranını %7.8'den %11.1'e yükseltmiş durumda. Şafi seçmenler arasındaki oransal destek artışı da buna paralel. CHP, halihazırda güçlü olduğu inanç grubu Aleviler ve diğer kategorisinde de yüksek artış göstermiş.

AK Parti		2018= 36.0%	2018= 100	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	2020= 32.0%	Değişim
Sağ-sol ölçeği	Sola yakınım	6.4%	100	55.3	44.7	2.2	3.7%	57.5
	Ortaya yakınım	26.9%	100	66.2	33.8	6.8	19.7%	73.1
	Sağa yakınım	70.6%	100	91.7	8.3	6.1	69.0%	97.7
90larda aile oy tercihi	ANAP, Doğru Yol gibi partiler	60.4%	100	83.4	16.6	5.3	53.5%	88.6
	SHP, DSP, CHP gibi partiler	8.9%	100	64.0	36.0	8.7	6.5%	72.7
	Refah Partisi, Fazilet Partisi gibi partiler	64.1%	100	87.3	12.7	4.5	58.9%	91.8
	MHP, BBP gibi partiler	47.4%	100	88.2	11.8	7.4	45.3%	95.6
	HEP/HADEP gibi partiler	4.3%	100	57.9	42.1	11.4	3.0%	69.3

Sağ sol ölçeğindeki kategorilerde AK Parti'nin oransal olarak en büyük kaybı kendini sola yakın olarak gören seçmenlerde. Bu kategoride AK Parti sıfıra yaklaşmış durumda. Öte yandan, AK Parti'nin görece daha iyi olduğu kendini ortaya yakın olarak gören seçmenler arasındaki kaybının da %30'lara yakın olması ve oy oranının bu kategoride %20'in de altına inmiş olması dikkat çekici. Not edilmesinde fayda olan diğer bir nokta ise, kendini sağa yakın olarak gören seçmenlerin hala %69 gibi bir oranda AK Parti'yi destekliyor olması. Bu kategoride AK Parti'nin firesi sıfıra yakın.

CHP		2018 =19.1%	2018= 100	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	2020= 22.0%	Değişim
Sağ-sol ölçeği	Sola yakınım	51.5%	100	94.7	5.3	13.9	56.0%	108.7
	Ortaya yakınım	12.5%	100	75.5	24.5	36.9	14.1%	112.4
	Sağa yakınım	1.5%	100	69.4	30.6	44.8	1.7%	114.3
90larda aile oy tercihi	ANAP, Doğru Yol gibi partiler	8.8%	100	82.9	17.1	37.7	10.6%	120.6
	SHP, DSP, CHP gibi partiler	57.6%	100	93.2	6.8	12.8	61.1%	106.0
	Refah Partisi, Fazilet Partisi gibi partiler	3.2%	100	69.7	30.3	68.1	4.5%	137.8
	MHP, BBP gibi partiler	3.6%	100	77.6	22.4	69.8	5.3%	147.3
	HEP/HADEP gibi partiler	2.4%	100	54.5	45.5	121.2	4.3%	175.8

Sağ-sol ölçeğindeki kategorilere göre CHP'ye verilen destekte belirgin bir fark yok. Oransal olarak değişimler olmakla birlikte her kategoride 2020 oy oranları, 2018'dekilerin üstünde. Benzer şekilde, geçmişteki parti desteklerine göre ise HEP/HADEP gibi partiler kategorisinde artış çok yüksek olmakla birlikte bu kategoride CHP oyları düşük olduğu için buradaki artışın sayısal karşılığı fazla değil. Bu kategoride CHP'nin oyları %2.4'den %4.3'e yükselmiş.

AK Parti	2018 = 36.0%	2018= 100	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	2020 = 32.0%	Değişim
Atatürkçü	11.4%	100	64.1	35.9	12.3	8.7%	76.4
Demokrat	21.0%	100	70.4	29.6	7.9	16.5%	78.3
Dindar	62.2%	100	87.5	12.5	4.9	57.5%	92.4
İslamcı	61.2%	100	88.1	11.9	3.4	56.0%	91.4
Kemalist	8.7%	100	50.0	50.0	0.0	4.4%	50.0
Kürt	9.1%	100	73.8	26.2	1.8	6.9%	75.7
Laik	13.0%	100	66.7	33.3	7.4	9.7%	74.1
Liberal	18.7%	100	76.0	24.0	0.0	14.2%	76.0
Milliyetçi	38.7%	100	81.4	18.6	7.6	34.4%	89.0
Muhafazakâr	69.5%	100	91.1	8.9	4.4	66.4%	95.4
Müslüman	47.0%	100	85.2	14.8	5.8	42.7%	91.0
Özgürlükçü	13.0%	100	69.0	31.0	10.4	10.3%	79.3
Sosyal Demokrat	7.6%	100	53.1	46.9	3.0	4.3%	56.1
Sosyalist	7.1%	100	67.6	32.4	4.6	5.1%	72.2
Ülkücü	24.8%	100	64.9	35.1	13.5	19.5%	78.4
Ulusalçı	33.4%	100	61.5	38.5	0.0	20.6%	61.5

AK Parti'nin güçlü olduğu kimliklerde kaybı görece daha az. Fakat bu kategorilerde de kayıpları az değil. Örneğin kimliklerinden birini Müslüman olarak ifade etmiş olan seçmenlerde oy oranı %47'den %42.7'ye gerilemiş durumda. AK Parti'nin farklı kimlik kategorilerinde en belirgin kayıpları ise halihazırda güçlü olmadıklarında. Zaten zayıf olduğu kategorilerde AK Parti'nin kayıpları büyük.

CHP	2018 = 19.1%	2018= 100	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	2020= 22.0%	Değişim
Atatürkçü	51.1%	100	92.6	7.4	17.6	56.3%	110.2
Demokrat	23.1%	100	85.1	14.9	31.0	26.8%	116.1
Dindar	4.4%	100	84.2	15.8	55.6	6.1%	139.9
İslamcı	4.6%	100	81.8	18.2	80.8	7.4%	162.6
Kemalist	63.8%	100	95.1	4.9	14.1	69.6%	109.2
Kürt	3.8%	100	89.3	10.7	76.3	6.2%	165.6
Laik	45.5%	100	91.5	8.5	17.8	49.8%	109.4
Liberal	21.6%	100	90.0	10.0	52.6	30.8%	142.6
Milliyetçi	10.9%	100	82.7	17.3	31.6	12.5%	114.3
Muhafazakar	2.6%	100	81.3	18.8	58.0	3.6%	139.2
Müslüman	11.7%	100	87.7	12.3	28.9	13.6%	116.6
Özgürlükçü	25.3%	100	92.0	8.0	34.1	31.9%	126.1
Sosyal Demokrat	40.9%	100	91.2	8.8	21.3	46.0%	112.5
Sosyalist	23.4%	100%	20.0%	3.4%	6.4%	26.4%	112.8
Ülkücü	2.5%	100%	2.5%	0.0%	2.5%	5.1%	201.0
Ulusalıcı	18.2%	100%	15.7%	2.5%	11.2%	26.9%	148.2

CHP ise, AK Parti'nin aksine, zayıf olduğu kategorilerde oransal olarak daha fazla yükselmiş durumda. Örneğin kendini Kürt olarak tanımlayan seçmenler arasında CHP'nin desteği %3.8'den %6.8'e, İslamcı kimliğini benimseyen seçmenler arasında %4.6'dan %7.4'e, ülkücü olarak tanımlayanlar arasında ise %2.5'tan %5.1'e yükselmiş. CHP'nin seçmen desteği, öncesinde de kuvvetli olduğu kategorilerde ortalama %10-15 oranında yükselmiş.

AK Parti	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	Diğer seçmenler	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	Diğer seçmenler
Sağlık	7.33	5.61	7.03	4.21	1	1	1	1
Spor	6.83	4.97	6.90	4.02	2	2	2	2
Demokrasi	6.81	4.44	6.25	3.16	3	6	6	9
Kültür Sanat	6.80	4.82	6.61	3.86	4	3	3	3
Dış İlişkiler	6.69	4.52	6.17	3.35	5	4	4	6
Kentleşme	6.66	4.47	6.10	3.54	6	5	5	4
İfade Özgürlüğü	6.62	4.14	6.17	3.02	7	9	7	11
Çevre	6.56	4.43	6.05	3.47	8	7	9	5
Medya	6.49	4.23	5.99	3.24	9	8	8	7
İnsan Hakları	6.42	4.05	5.92	3.01	10	11	11	10
Tarım	6.25	4.11	5.83	3.21	11	10	10	8
Adalet	6.21	3.66	5.39	2.86	12	14	12	14
Eğitim	6.12	3.74	5.49	2.96	13	13	13	12
Kadın	6.10	3.79	5.31	2.93	14	12	14	13
Ekonomi	5.66	3.22	4.97	2.49	15	15	15	15

AK Partili seçmenlerin Türkiye'nin durumuna yönelik değerlendirmeleri, giden seçmenlere ve diğer seçmenlere göre farklılıklar sergiliyor. Ortalamalardaki farklar bir yana, sıralamadaki farklar da dikkat çekici. AK Parti'nin çekirdek seçmenlerine göre diğer seçmenler adalet, ifade özgürlüğü, çevre, demokrasi gibi sorunları daha fazla önemsiyor. Ekonomi ise tüm seçmen gruplarında sıralamada en dipte yer alıyor.

CHP	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	Diğer seçmenler	Kalanlar	Gidenler	Gelenler	Diğer seçmenler
Sağlık	3.75	4.38	3.87	5.75	1	1	1	1
Spor	3.70	3.92	3.62	5.38	2	2	2	2
Kültür Sanat	3.52	3.73	3.51	5.28	3	3	3	3
Çevre	3.13	3.63	3.13	4.93	4	4	5	7
Kentleşme	3.11	3.39	3.26	5.03	5	5	4	4
Dış İlişkiler	2.91	3.19	2.94	4.96	6	6	7	5
Tarım	2.85	3.09	2.82	4.66	7	8	8	10
Medya	2.81	3.09	3.05	4.79	8	7	6	8
Demokrasi	2.76	2.92	2.79	4.94	9	9	9	6
İfade Özgürlüğü	2.67	2.73	2.63	4.72	10	13	11	9
İnsan Hakları	2.64	2.84	2.61	4.63	11	11	12	11
Kadın	2.55	2.70	2.59	4.42	12	14	13	13
Adalet	2.55	2.79	2.53	4.40	13	12	14	14
Eğitim	2.53	2.87	2.63	4.46	14	10	10	12
Ekonomi	2.18	2.26	2.16	3.96	15	15	15	15

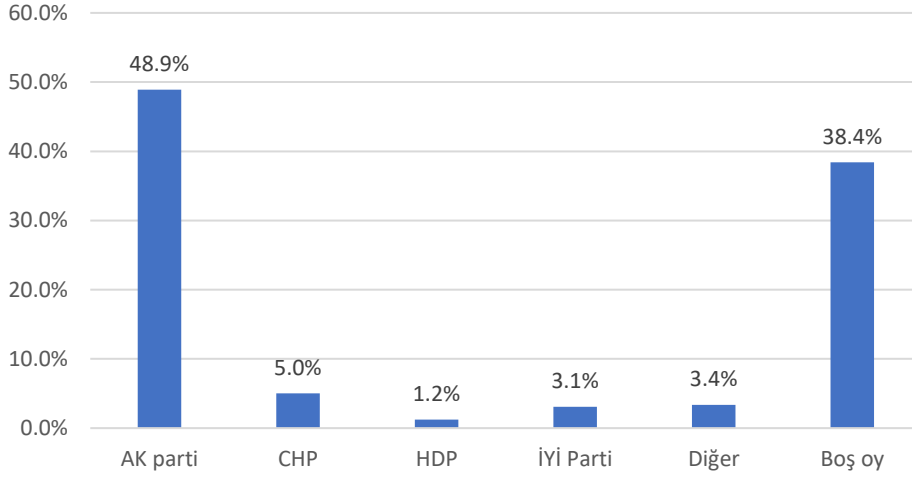
CHP'nin çekirdek seçmenleri ile giden seçmenler arasında büyük farklar yok. En temel fark eğitimin durumu ile ilgili değerlendirmede. CHP'ye destek vermekten vazgeçen seçmenler arasında kadın ve ifade özgürlüğü başlıklarının sıralamada daha geride olması, bir başka deyişle bu konulara verilen önemin görece az oluşu dikkat çekici.

DİĞER PARTİLER

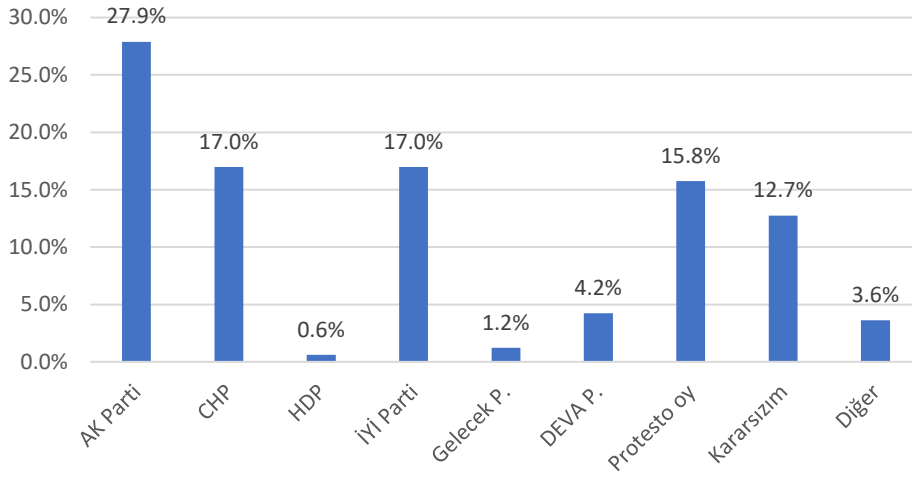
	2018	kalanlar	gidenler	gelenler	2020	Yeni seçmen dahil	
						2020	Değişim
MHP	9.4	6.9	2.4	1.8	8.8	8.7	92.8

AK Parti ve MHP arasında oy geçişlilikleri olmakla beraber, 2018'e göre AK Parti önemli bir oy kaybı yaşarken, MHP de aynı oranda olmasa bile belirgin bir kayıp içerisinde. Haddizatında, AK Parti'den ve oy kullanmamış olanlardan gelen oylar olmasa, MHP'deki kaybın çok daha yüksek olacağı anlaşılıyor. Oy oranı %9.4 olan 2018 MHP seçmenlerinden 2.4 puanlık bir kısmı MHP'ye oy vermekten vazgeçmiş durumda. MHP'den uzaklaşan seçmenlerin %28'i AK Parti'ye, %40'ın üzerinde bir kısmı ise muhalif partilere yönelmiş.

MHP - Gelenler

MHP - Gidenler

MHP'deki kayıplar, cinsiyete göre bir fark göstermiyor. Yaş gruplarına göre bakınca ise, gençlerde kaybın daha yüksek olduğu görülüyor. 2018'de MHP'nin en güçlü yanlarından birinin genç desteği olduğu görülürken, bu durum artık geçerli değil. MHP'nin bugün en iyi olduğu yaş kategorisi 50+. Bu grupta neredeyse hiç kayıp yaşamamış olması bunun en önemli nedeni. Eğitim durumu açısından da AK Parti gibi MHP de en çok destek kaybını üniversite mezunları ve üstü grubunda yaşamış. Sosyo-ekonomik statü gruplarında MHP en fazla yüksek gelir grubunda kayıp yaşıyor. Düşük SES grubunda MHP'nin kaybı görece daha az. Ancak bu grupta MHP 2018'de de diğer gruplara göre daha az desteğe sahipmiş. MHP en büyük kaybı öğrencilerden sonra da esnaflarda

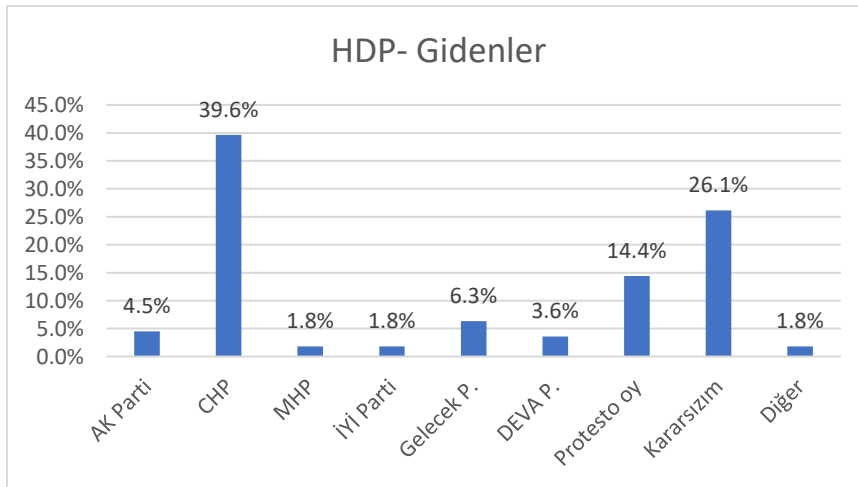
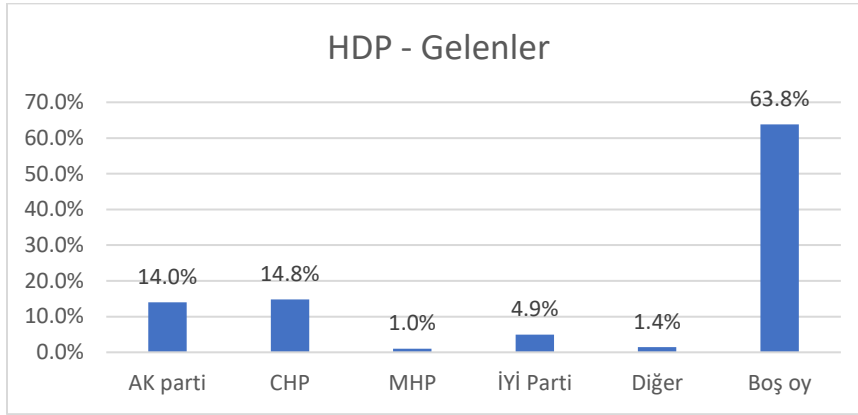
yaşıyor. Emeklilerde ve işsizler ise MHP durumunu muhafaza etmiş, hatta 2018 oy oranının biraz üstüne çıkmayı bile başarmış durumda. MHP, MHP kökenli seçmenleri korumayı başarırken, esas kaybını merkez sağ ve Refah Partisi geleneğinden gelen seçmenlerde yaşamış.

MHP		2018= 9.4%	2020= 8.8%	Değişim
Cinsiyet	Erkek	10.2%	9.5%	93.3%
	Kadın	8.5%	8.0%	93.7%
Yaş Grubu	16-29	10.2%	9.1%	89.2%
	30-49	8.5%	8.0%	93.8%
	50+	9.9%	9.8%	98.8%
Eğitim durumu	Ortaokul ve altı	9.1%	8.9%	98.5%
	Lise	9.6%	9.2%	95.7%
	Lisans ve üstü	9.5%	8.6%	89.9%
Gelir grubu	Düşük	8.7%	8.4%	96.6%
	Düşük-Orta	10.1%	9.4%	92.6%
	Orta-Yüksek	10.0%	9.2%	92.0%
	Yüksek	8.0%	7.2%	90.6%
Çalışma Durumu	Emekli	7.6%	8.1%	106.4%
	Ev kadını	9.3%	8.9%	95.2%
	Öğrenci	9.2%	6.9%	75.8%
	Çalışmıyor	7.7%	7.8%	102.1%
	Ücretli Çalışan	10.7%	10.1%	94.7%
	Esnaf	7.7%	6.9%	89.5%
Anadil	Türkçe	11.3%	10.4%	92.6%
	Kürtçe/Zazaca	2.5%	2.8%	113.6%
	Diğer	7.8%	5.5%	70.6%
İnanç	Sünni-Hanefi	11.2%	10.5%	93.7%
	Şâfi	3.4%	3.4%	99.9%
	Alevi	2.9%	2.4%	82.4%
	Diğer	3.4%	2.5%	73.1%
Sağ-sol ölçeği	Sola yakınım	1.7%	1.1%	NA
	Ortaya yakınım	7.0%	5.3%	75.8%
	Sağa yakınım	13.1%	13.5%	103.0%
90larda aile oy tercihi	ANAP, Doğru Yol gibi partilere	6.2%	5.3%	85.4%
	SHP, DSP, CHP gibi partilere	1.9%	0.7%	NA
	Refah Partisi, Fazilet Partisi gibi partilere	6.3%	5.3%	84.4%
	MHP, BBP gibi partilere	22.8%	23.5%	103.1%
	HEP/HADEP gibi partilere	0.0%	0.2%	NA

Not: NA (not applicable) kısaltmasını toplam sayı küçük olduğu için istatistik vermenin uygun olmadığı durumlar için kullandık.

	2018	kalanlar	gidenler	gelenler	2020	Yeni seçmen dahil	
						2020	Değişim
HDP	9.9	8.6	1.3	1.4	10.1	9.8	99.5

HDP 2018'deki oy oranını 2020'de büyük oranda muhafaza etmiş. Gelen destek ile kayıplar birbirine oldukça yakın. Gelen oylar büyük ölçüde oy kullanmamış olanlardan, kısmen de AK Parti ve CHP seçmenlerinden. HDP'den uzaklaşan seçmenlerin ilk adresi ise CHP. Giden oylarda, CHP'yi takip eden büyük grup kararsız ve protesto eğilimdeki seçmenler. HDP'den Gelecek Partisi ve DEVA partisine geçenler ise toplamda %10'u buluyor.

HDP'nin seçmen profilindeki değişimde dikkat çeken sonuçlardan biri, hem eğitim düzeyi, hem de gelir grubu yüksek olan kesimlerde kayıplar yaşıyor olması. HDP'nin düşüş gösterdiği diğer bir

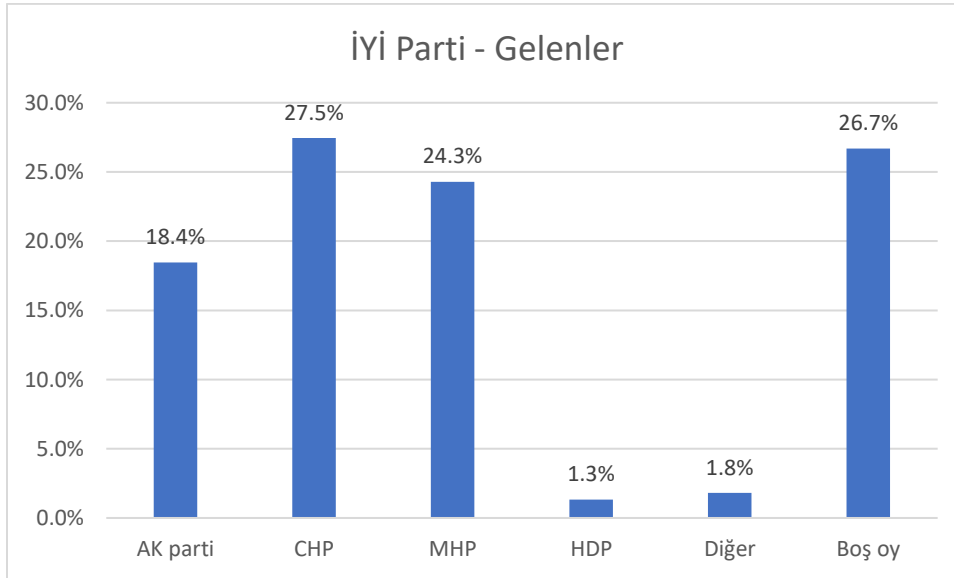
kesim de anadili Türkçe olan seçmenler. Özellikle Alevi seçmenler ve SHP/CHP kökenli seçmenler arasında HDP desteğindeki düşüş dikkat çekici.

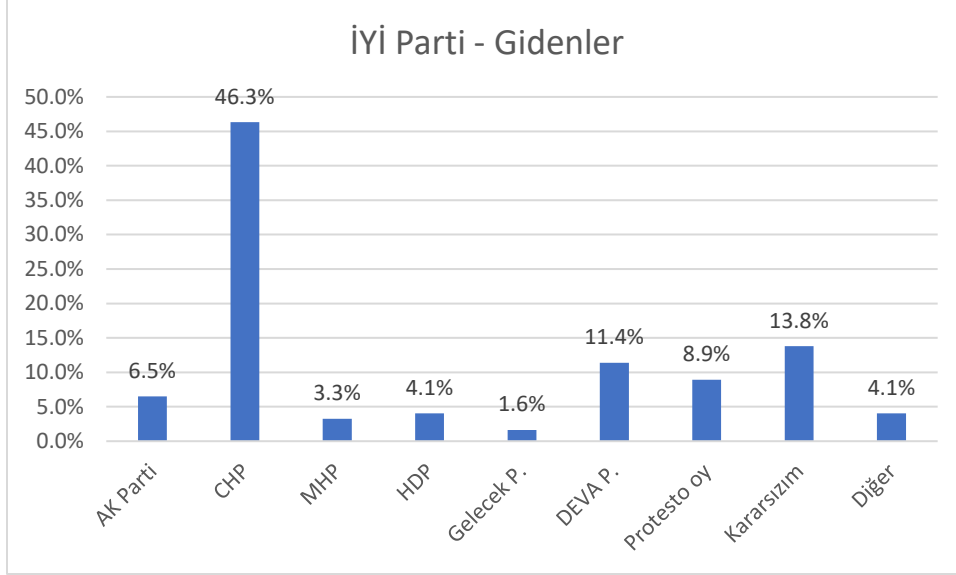
HDP		2018= 9.4%	2020= 8.8%	Değişim
Cinsiyet	Erkek	10.9%	11.2%	102.8%
	Kadın	8.8%	8.9%	100.3%
Yaş Grubu	16-29	11.4%	11.9%	104.4%
	30-49	10.2%	10.2%	100.8%
	50+	7.3%	7.2%	98.9%
Eğitim durumu	Ortaokul ve altı	10.5%	10.5%	100.7%
	Lise	7.6%	8.3%	109.7%
	Lisans ve üstü	11.4%	10.7%	93.6%
Gelir grubu	Düşük	16.9%	17.7%	104.6%
	Düşük-Orta	7.0%	7.1%	100.6%
	Orta-Yüksek	5.3%	4.9%	92.1%
	Yüksek	6.9%	6.7%	98.2%
Çalışma Durumu	Emekli	7.3%	6.0%	82.5%
	Ev kadını	8.0%	8.2%	102.3%
	Öğrenci	13.6%	13.7%	100.5%
	Çalışmıyor	17.7%	18.3%	103.0%
	Ücretli Çalışan	9.0%	9.1%	100.6%
	Esnaf	8.0%	9.1%	113.7%
Anadil	Türkçe	2.3%	2.1%	90.7%
	Kürtçe/Zazaca	38.6%	40.3%	104.5%
	Diğer	3.7%	2.2%	60.0%
İnanç	Sünni-Hanefi	3.8%	3.9%	102.8%
	Şâfi	38.2%	40.0%	104.7%
	Alevi	12.4%	10.3%	83.0%
	Diğer	24.0%	23.0%	96.0%
Sağ-sol ölçeği	Sola yakınım	18.8%	19.3%	102.3%
	Ortaya yakınım	8.5%	9.6%	112.6%
	Sağa yakınım	0.5%	0.5%	NA
90larda aile oy tercihi	ANAP, Doğru Yol gibi partilere	3.0%	3.1%	104.4%
	SHP, DSP, CHP gibi partilere	5.6%	5.0%	88.4%
	Refah Partisi, Fazilet Partisi gibi partilere	3.7%	4.4%	118.7%
	MHP, BBP gibi partilere	0.3%	0.2%	NA
	HEP/HADEP gibi partilere	71.2%	77.4%	108.7%

İYİ Parti de oylarını muhafaza eden partilerden. Ancak İYİ Parti'nin 2020'nin ilk yarısında düşüş, ikinci yarısında yükseliş eğiliminde olduğunu da not edelim. İlk yarıdaki düşüş nedeniyle 2020 ortalaması 2018'e denk çıkmış olsa da, ikinci yarıda 2018'in üstüne çıkan bir seyir izlediğini hatırla tutmakta fayda var. Ortalamada ise giden ve gelen destek oranları birbirine eşit.

	2018	kalanlar	gidenler	gelenler	2020	Yeni seçmen dahil	
						2020	Değişim
İYİ Parti	8.4	6.7	1.7	1.7	8.4	8.2	97.6

İYİ Parti'ye yönelen seçmenler çeşitlilik gösteriyor. En fazla seçmen CHP'den gelmiş olmakla birlikte, yeni gelen seçmenlerin %42.7'sinin cumhur ittifakından olması önemli bir veri. İYİ Parti'den uzaklaşan seçmen grubunda ise ağırlık CHP istikametinde. Bu kesimi 2018'de İYİ Parti'ye geçici hissiyatla oy vermiş CHP kökenli seçmenlerin oluşturuyor olması büyük ihtimal.

Profil değişimlerine bakıldığında ise, ilk dikkati çeken sonuç İYİ Parti'nin görece zayıf olduğu genç grupta kısmen de olsa bir yükseliş göstermiş olması. Buna tezat bir biçimde, öğrenciler arasındaki oy oranı ise yükselmediği gibi düşmüş. İşsiz seçmenler arasındaki desteğinin artışı da gözetildiğinde, İYİ Parti'ye gelen genç desteğinin ağırlıkla işsiz gençlerden olduğu sonucuna varmak mümkün. Bir diğer ilginç değişim ise Şafi seçmenlerde İYİ Parti'nin %2.3'den %2.7'ye yükselmiş olması. Anadili Kürtçe olan seçmenlerde buna paralel bir değişim yok, hatta tersine düşüş eğilimi var. Bu çelişkili tablo muhtemelen Kürt kimliği görece zayıf olan Kürt seçmenlerden İYİ Parti'ye yönelimin daha fazla olmasından kaynaklanıyor.

İYİ PARTİ		2018= 9.4%	2020= 8.8%	Değişim
Cinsiyet	Erkek	8.2%	8.1%	99.6%
	Kadın	8.7%	8.6%	99.7%
Yaş Grubu	16-29	6.7%	7.1%	106.4%
	30-49	7.6%	7.3%	95.5%
	50+	12.4%	12.4%	100.0%
Eğitim durumu	Ortaokul ve altı	7.5%	7.6%	101.9%
	Lise	9.1%	9.1%	99.3%
	Lisans ve üstü	9.7%	9.7%	99.9%
Gelir grubu	Düşük	6.2%	6.3%	101.5%
	Düşük-Orta	9.7%	9.6%	98.7%
	Orta-Yüksek	8.7%	8.8%	100.7%
	Yüksek	9.7%	9.6%	98.1%
Çalışma Durumu	Emekli	12.0%	12.6%	105.7%
	Ev kadını	8.4%	8.1%	96.4%
	Öğrenci	6.7%	6.3%	93.0%
	Çalışmıyor	6.7%	7.1%	105.5%
	Ücretli Çalışan	8.6%	8.8%	102.2%
	Esnaf	8.4%	7.9%	93.6%
Anadil	Türkçe	10.1%	10.0%	99.8%
	Kürtçe/Zazaca	2.0%	1.8%	93.5%
	Diğer	12.1%	13.1%	108.8%
İnanç	Sünni-Hanefi	9.2%	9.3%	100.5%
	Şâfi	2.3%	2.7%	118.4%
	Alevi	13.0%	13.0%	99.9%
	Diğer	7.7%	5.2%	68.2%
Sağ-sol ölçeği	Sola yakınım	8.5%	8.5%	100.4%
	Ortaya yakınım	8.2%	9.2%	112.1%
	Sağa yakınım	3.4%	3.3%	97.4%
90larda aile oy tercihi	ANAP, Doğru Yol gibi partilere	6.2%	6.8%	108.9%
	SHP, DSP, CHP gibi partilere	10.7%	10.7%	100.1%
	Refah Partisi, Fazilet Partisi gibi partilere	1.2%	1.1%	NA
	MHP, BBP gibi partilere	8.9%	9.4%	105.7%
	HEP/HADEP gibi partilere	0.0%	0.3%	NA

Siyasi partilerin farklı toplumsal gruplarda aldığı desteğin 2018’den bugüne nasıl seyrettiğini gösteren yukarıdaki veriler hem her bir partinin hüviyetindeki değişiklikleri göstermesi, hem de önümüzdeki seçimlerde siyasi partilerin muhtemelen hangi gruplardan oy kazanıp, hangilerinde kaybedebileceklerini göstermesi açısından önemli.

Verilerin gösterdikleri şunlar: 2018’de aldığı her 100 oyun yaklaşık 15 kadarını kaybetmiş görünen AK Parti’nin kaybının en çok olduğu toplumsal gruplar Kürt seçmenler, esnaflar, işsizler, yüksek eğitimliler ve gençler. AK Parti’den gidenlerin en fazla olduğu yer ise kararsızlar; bunu CHP ve MHP’ye gidenler izliyor. AK Parti’den gidenlerin hakim karakteristiklerinden bir diğeri de partinin çekirdek ideolojisiyle özdeşliğinin zayıf olması. Bu manzara, AK Parti’den uzaklaşanlara dair şöyle bir resim çizmenin mümkün olduğunu gösteriyor: Ekonomik sıkıntılardan canı çok yanan esnaf ve işsizler, otoriterleşmeden en çok mağdur olan Kürt seçmenler ve AK Parti’nin ideolojik çekirdeğiyle özdeşleşmekte zorlanan öğrenciler ve yüksek eğitimliler AK Parti’yi terk edenlerin başında geliyor.

CHP de ise durum epey farklı. Öncelikle, CHP’nin 2018’de 100 olan seçmen desteği gidenler gelenlerden düşüldükten sonra yaklaşık % 15 artarak 115 civarına yükselmiş. Parti aidiyeti üzerinden bakıldığında CHP’ye gelenler 2018’de oy kullanmayanlar ve İYİ Parti ve HDP’ye oy verenler. CHP’den gidenlerin esas adresi gelenlerle aynı. Gidenler de ağırlıklı kararsız ve protestoculara, İYİ Parti’ye ve HDP’ye gitmiş görünüyor. Ancak gelenler gidenler fazla olduğu için CHP oyları yükselmiş durumda. Farklı sosyal kesimler açısından bakıldığında ise CHP’de durum şu: CHP’ye gelenler arasında gençler, lise altı ve üniversite eğitimliler, düşük ve orta gelirliler, öğrenciler, emekliler ve ücretlilerin oranı yüksek. Bu durum CHP açısından önemli bir gelişmeye işaret ediyor: CHP son yirmi senedir desteğini almakta zorlandığı düşük gelirli ve az eğitimli seçmenlerden ağır ağır da olsa destek görmeye başlamış durumda. Benzer bir durum, CHP’yle geleneksel olarak bu partiye uzak durmuş iki kesim olarak Ülkücüler ve İslamcılar ilişkisinde de söz konusu. Bu gruplardan CHP’ye gelenlerin oranları yüksek. Ancak, CHP’ye gelenler arasında en yüksek artışın kaydedildiği kesim Kürtler/Şafiiler. 2018’de CHP’ye oy veren Kürtlerin/Şafiilerin toplamı 100 kabul edildiğinde 2020 sonunda bu oran 140’ı

buluyor. Özetle, CHP'ye verilen destekte 2018'den bugüne yaşanan % 15 civarındaki artış CHP'nin daha önce ulaşmakta zorlandığı sosyal kesimlerden gelmiş ve bu durum CHP seçmenini en azından eskisine göre daha heterojen kılmış görünüyor.

2018'e göre MHP de AK Parti gibi oy kaybetmiş durumda. 2018'de 100 olan MHP oyları 92 civarına çekilmiş görünüyor. Ancak, MHP'den giden ve gelen oyların adresleri epey farklı. Gelen oyların neredeyse tamamı AK Parti seçmenlerinden ve oy kullanmayanlardan gelirken, gidenlerin adresleri daha çeşitli. MHP'den AK Parti'ye, İyi Parti'ye, CHP'ye ve kararsız ve protestoculara geçişler var. Sosyal kesimler açısından bakıldığında MHP gençler, öğrenciler, yüksek eğitimliler, orta-yüksek gelirli, işsizler ve esnaflarda önemli kan kaybı yaşıyor. Bu durum ekonomik krizin etkisinin hissedilme düzeyiyle olduğu kadar Cumhur İttifakı'nın Türkiye vizyonu da ilgili olabilir. MHP'den kopuşlar daha çok ekonomik krizin etkilerini daha sert hisseden işsizler ve esnaflarda ve Cumhur İttifakı'nın otoriter Türkiye fikrine daha az rıza gösteren eğitilmiş ve yüksek gelir sahibi gruplarda olmuş görünüyor.

HDP'nin seçmen desteği 2018'den bugüne toplamda hemen hemen aynı kalmış olmakla birlikte bu partiden giden ve gelen seçmenlerin hüviyeti bazı önemli işaretler veriyor. HDP'den giden oyların adresi ağırlıkla CHP ve kararsız ve protestocular olmakla beraber, DEVA ve Gelecek Partisine gidenler de var. Buna mukabil HDP'ye gelenlerin büyük kısmı oy kullanmayanlardan. Bu durum, HDP'nin neredeyse sadece 2018'de HDP'den uzaklaşanlardan ve genç Kürt seçmenlerden oy çekerken, CHP, DEVA ve Gelecek Partilerine oy kaybettiğini gösteriyor. Ancak daha önemli işaret HDP'den gidenlerin kimler olduğuna bakıldığında ortaya çıkıyor. 2018'de HDP'ye oy vermiş seçmenler arasında HDP'nin en fazla oy kaybettiği kesimler emekliler, orta ve üst gelirli, yüksek eğitimliler ve Aleviler. Bu durum 2015'le başlayan çatışmalı süreçle birlikte HDP'yle eğitilmiş Kürt orta sınıflar arasında bir mesafenin oluştuğunu gösteriyor. CHP ve DEVA partisinin bölgedeki Kürt seçmenler arasında desteğinin artışı da kısmen bu mesafenin oluşmasıyla ilgili olsa gerek.

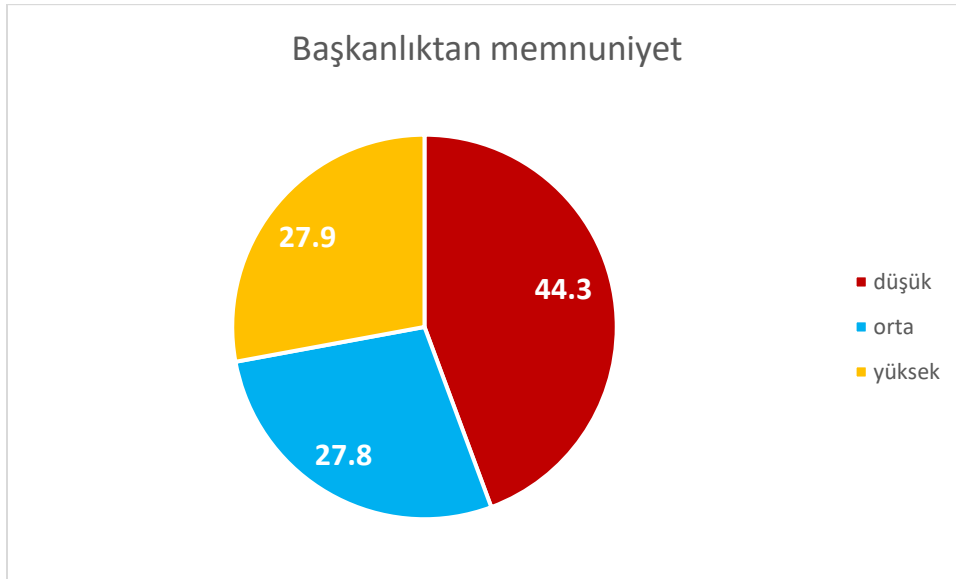
HDP gibi İyi Parti'nin de seçmen desteği 2018'deki seviyesinde seyrediyor. İyi Parti'nin durumunda özgün olan İyi Parti'ye gelen seçmenlerin daha heterojen olması. İyi Parti'den giden oyların adresi neredeyse esas olarak CHP iken, İyi Parti'ye gelen oylar CHP, MHP ve AK Parti ve oy kullanmayanlardan. İyi Parti'ye gelen ve giden oyların sosyal kompozisyonuna bakıldığında ise görülen şu: İyi Parti 2018'de

destek aldığı tüm sosyal kesimlerden aşağı yukarı aynı seviyede destek almaya devam ederken gençler ve işsizlerden aldığı desteği artırmış görünüyor. Bu durum hem CHP'den hem de MHP'den uzaklaşan işsizlerin ve gençler arasında önemli bir bölümün İyi Parti'ye yönelmiş olmasından kaynaklanıyor.

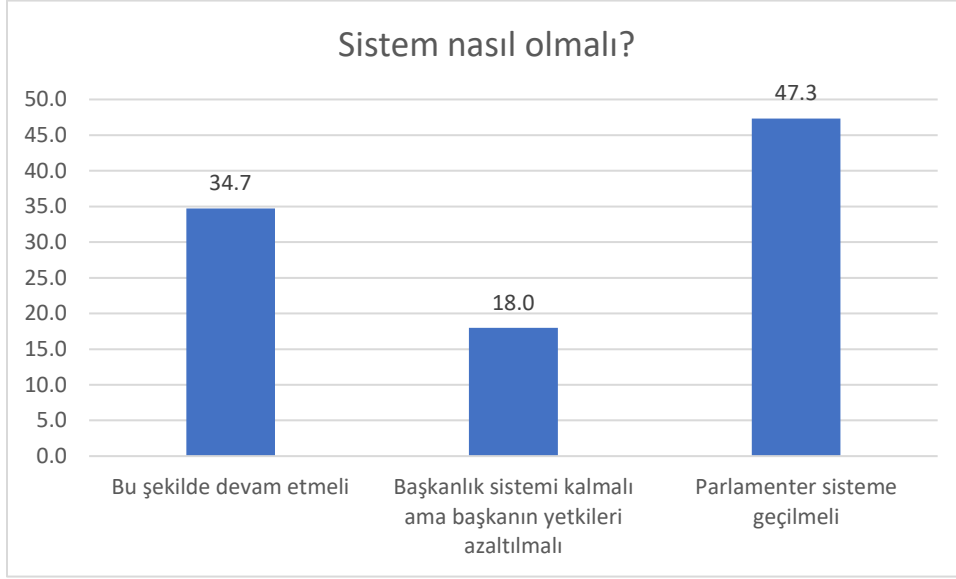
3. GÜNDEMLER

3.1. CUMHURBAŞKANLIĞI VE SİSTEM

2020 yılı boyunca seçmen tercihleri üzerinde en etkili olan konulardan biri cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi oldu. Seçmenlerin çoğunluğu, hatta Erdoğan destekçilerinin bir kısmı dahi, mevcut sistemin sorunlara yol açtığı düşüncesinde oldu. Başta ekonomi, adalet ve eğitim alanındaki sorunlarla sistem arasında korelasyonlar kuruldu. Erdoğan karşıtları mevcut sorunları hem sistemle hem de Erdoğan'ın tek adamcı yaklaşımları ile ilişkilendirirken, Erdoğan destekçilerinin bir kısmı da sistemin sorunları çözmede yetersiz kaldığı, Erdoğan'ın tek başına çözüm üretemediği sonucuna vardı. Buna liyakat sorunları da eklenince seçmenlerin sistemden duyduğu memnuniyetsizlik yükseldi. 2020 ortalamasına göre, başkanlık sisteminden memnuniyeti yüksek olanların oranı %27.8'de kaldı. Seçmenlerin üçte ikisi sistemin bu şekilde devam etmesini doğru bulmuyor. Bu oran AK Partili seçmenler arasında %23'ü, MHP'liler arasında %50'yi buluyor.

	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Protesto oy	Kararsızım	Diğer
düşük	5.2	75.9	22.7	87.1	83.4	49.8	48.6	63.1
orta	30.3	20.3	37.9	10.9	13.9	39.3	36.9	32.9
yüksek	64.4	3.8	39.4	2.0	2.7	10.9	14.5	4.0

	Toplam	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Protesto oy	Kararsızım
Bu şekilde devam etmeli	34.7	77.1	7.4	49.6	3.8	6.9	18.7	23.3
Başkanlık sistemi kalmalı ama başkanın yetkileri azaltılmalı	18.0	14.6	16.0	25.4	11.1	15.4	26.7	27.9
Parlamente sistemine geçilmeli	47.3	8.2	76.6	25.0	85.1	77.7	54.7	48.8

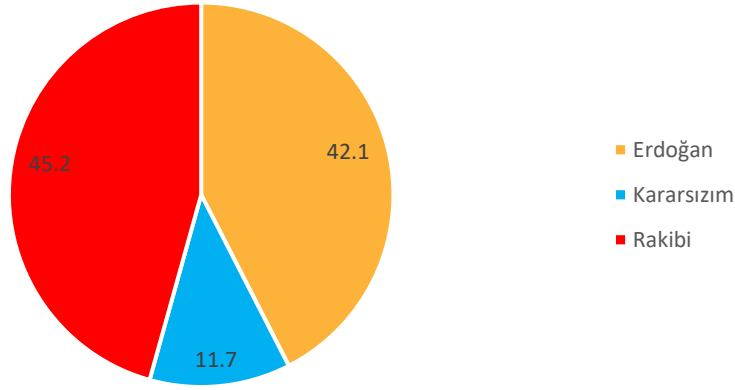
Sistemden memnuniyetsizlik, Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığı performansı değerlendirmesinde de kendisini gösteriyor. Katılımcıların Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığı görevini ne kadar iyi yaptığı sorusunda verdikleri puan 10 üzerinden 5.29. Erdoğan'ın protesto eğilimindeki seçmenlerden (4.35) ve kararsızlardan (4.79) not alması dikkat çekici. Hem bu soruya hem de benzer sorulara verdikleri yanıtlar parti tercihinde bulunmayan bu iki grubun muhalif tutumlara daha yakın olduğunu gösteriyor.

Cumhurbaşkanlığı performansı (1/10)

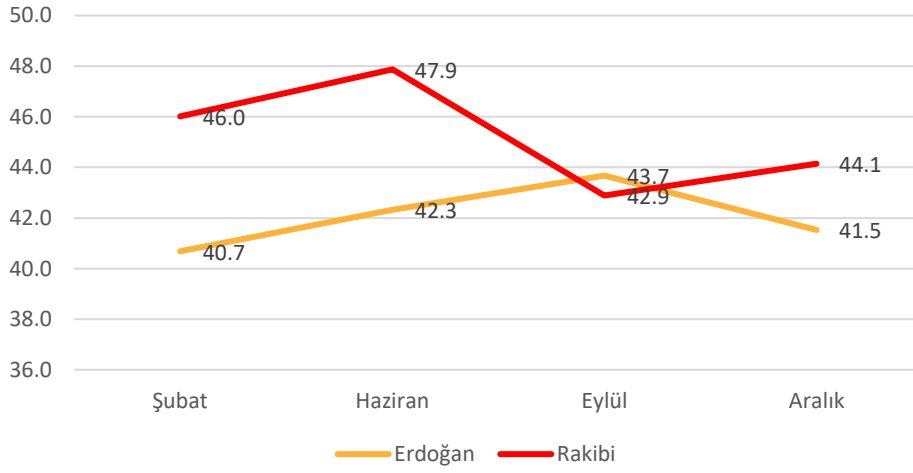
	Toplam	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Gelecek P.	DEVA P.	Protesto Oy	Kararsızım	Diğer
Şubat	5.18	8.34	2.77	6.65	1.99	3.25	4.09	4.28	3.96	4.62	3.52
Haziran	5.18	8.53	2.79	6.73	1.92	2.69	4.32	4.28	4.26	4.36	3.56
Eylül	5.46	8.58	3.05	7.16	2.78	3.22	4.75	3.75	4.40	5.04	5.35
Aralık	5.33	8.32	2.82	6.60	2.82	3.07	3.98	3.54	4.77	5.13	4.27
2020	5.29	8.44	2.86	6.78	2.38	3.06	4.28	3.96	4.35	4.79	4.17

Rakibinden bağımsız olarak Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Erdoğan'a mı rakibine mi oy verirsiniz sorusuna verilen yanıtlar Erdoğan'ın muhtemel rakibinden daha fazla oy alamadığını gösteriyor. Erdoğan'a verilen destek %42.1'de kalırken, rakibine destek oranı %45.2'yi buluyor. 2020 yılı boyunca bu iki oranda dalgalanmalar gözlemlendi. Fark, yılın ilk döneminde 6 puana erişmişken, iktidarın hamlelerinin de etkisiyle giderek azaldı ve yaz aylarının sonuna gelindiğinde tamamen kapandı. Ancak, pandeminin sağlık ve eğitim sistemi üzerindeki olumsuz etkisi ve sonbaharla beraber ekonomik sıkıntıların artmasıyla beraber fark tekrar açılmaya başladı. Sonuçlar, 2018'de Erdoğan'a oy vermiş seçmenlerin %85'inin Erdoğan'ı desteklemeye devam ettiğini gösteriyor. Ancak, yeni seçmenler arasında Erdoğan'a desteğin %34'de kalması toplamda Erdoğan desteğinin zayıf kalmasına yol açıyor. Muhalefetin bu üstünlüğüne karşın Erdoğan'ın seçimi kazanacağını düşünenlerin oranı %61 gibi çok yüksek bir oranda. Ekonomi, sağlık ve eğitim gibi alanlardaki memnuniyetsizliğin yükselmesine ve AK Parti'den kopanların yeni partiler kurmasına rağmen Cumhur İttifakı oylarının dibe vurmamış olması, diğer bir deyişle ittifak oylarındaki kaybın geri çevrilebilir düzeylerde görülmesi, seçimlerde Erdoğan'ın yine galip geleceği inancının yüksek olmasına neden oluyor.

Erdoğan ve rakibi (2020, %)

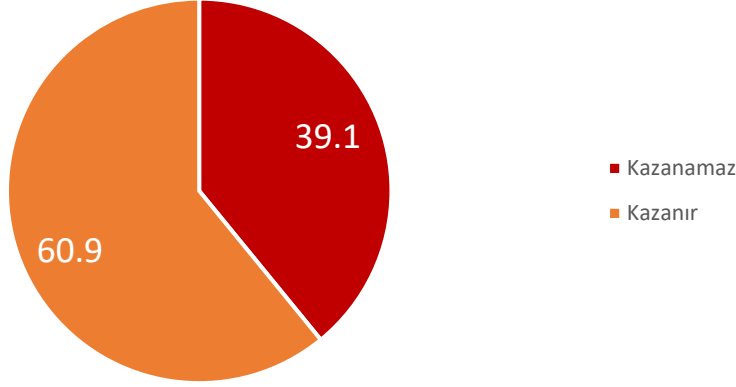

Erdoğan ve rakibi

	Recep Tayyip Erdoğan	Muharrem İnce	Meral Akşener	Selahattin Demirtaş	Protesto oy	Yeni seçmen
Erdoğan	85.1	3.1	5.2	3.1	19.1	34.2
Kararsızım	5.6	6.8	6.6	12.5	43.7	19.5
Rakibi	9.3	90.1	88.2	84.4	37.1	47.3

Erdoğan seçimi kazanır mı?

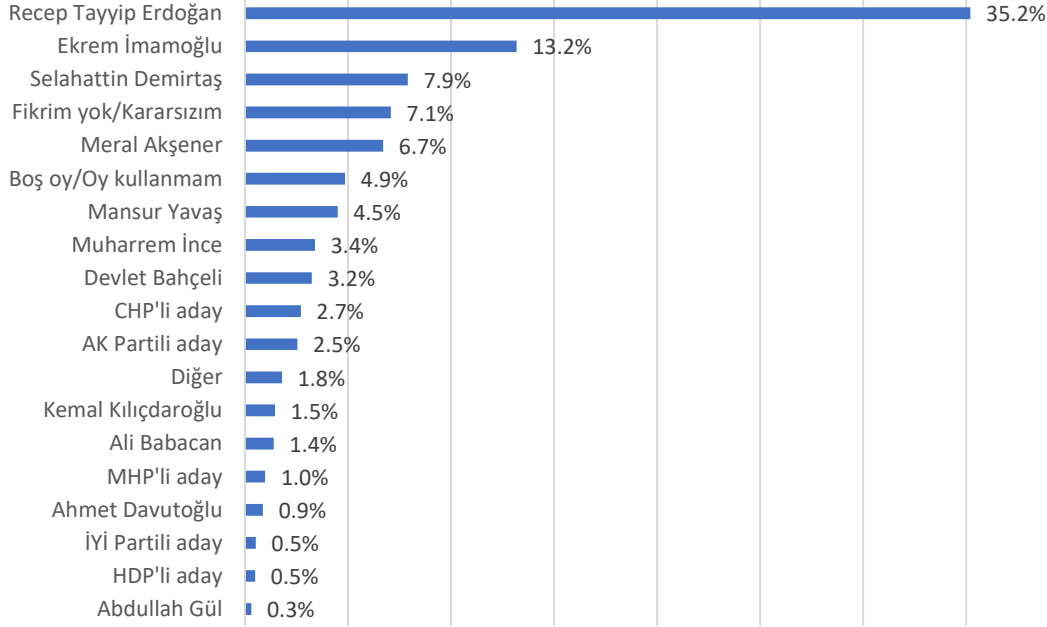

	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İyi Parti	Gelecek Partisi	DEVA Partisi	Protesto oy	Kararsızım
Kazanamaz	2.1	75.3	13.0	70.2	71.9	47.4	53.2	47.4	42.2
Kazanır	97.9	24.7	87.0	29.8	28.1	52.6	46.8	52.6	57.8

Katılımcılara açık uçlu olarak Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde kime oy verecekleri sorulduğunda Erdoğan'a destek %35.2 oranında seyrediyor. Cumhurbaşkanlığı seçimleri tercihlerinin farklı profillerde nasıl seyrettiğine bakıldığında ilk dikkati çeken Erdoğan diyenlerin oranının kadınlarda erkeklerden belirgin şekilde daha yüksek oluşu. Gençlerde Erdoğan desteği %31.1'de kalıyor. Eğitim düzeyine göre bakıldığında net bir korelasyon görülüyor. Eğitim düzeyi yükseldikçe Erdoğan'a verilen destek azalıyor. Erdoğan'ın desteği düşük eğitim düzeyi grubunda %41.4'ü bulurken, eğitim düzeyi yüksek olanlarda %28.4'e kadar geriliyor. Gelir gruplarında korelasyon eğitim düzeyi kadar yüksek olmasa da, düşük ve yüksek gelir gruplarında Erdoğan'a verilen desteğin daha düşük, orta sınıflarda ise daha yüksek düzeyde olduğu gözlemleniyor. Erdoğan'ın desteği işsizlerde ve öğrencilerde %30'un altında kalırken, Kürt seçmenler arasında %22.7, Aleviler de ise sadece %9.6.

3.2. CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

Bu pazar seçim olsa

	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Gelecek P.	DEVA P.	Protesto oy	Karar-sızım	Diğer
<i>Erdoğan</i>	76.9	8.8	35.2	5.6	7.4	19.3	12.8	22.4	31.4	12.7
<i>İmamoğlu</i>	2.6	39.7	4.6	8.5	7.8	2.6	4.0	8.6	10.4	13.1
<i>Demirtaş</i>	1.2	1.8	1.0	61.0	1.1	3.0	2.6	3.1	3.3	3.1
<i>Kararsızım</i>	4.0	5.0	7.0	6.1	5.2	11.8	14.7	16.0	21.2	11.6
<i>Akşener</i>	1.4	1.9	3.1	0.8	57.9	1.0	0.6	2.9	3.6	1.5
<i>Protesto oy</i>	1.9	2.2	2.3	1.9	2.0	3.7	11.4	28.4	8.5	2.8
<i>Yavaş</i>	1.0	12.0	1.1	2.5	4.3	0.0	5.6	4.5	6.8	2.8
<i>İnce</i>	0.7	10.5	1.3	1.5	2.6	0.9	4.8	1.2	3.3	2.1
<i>Bahçeli</i>	0.7	0.5	30.9	0.2	0.4	2.3	1.7	1.7	0.2	1.2
<i>CHP'li aday</i>	0.9	8.6	0.5	1.1	1.5	1.7	2.9	0.8	1.7	1.2
<i>AK P. aday</i>	6.6	0.3	0.8	0.0	0.7	1.8	0.6	1.5	0.8	0.0
<i>Diğer</i>	0.7	1.4	1.1	2.6	1.5	3.7	0.6	2.9	2.1	21.5
<i>Kılıçdaroğlu</i>	0.2	5.4	0.3	0.5	0.3	0.9	0.0	0.6	0.7	0.5
<i>Babacan</i>	0.5	0.6	0.8	1.3	0.6	4.7	33.3	2.0	2.0	0.6
<i>MHP'li aday</i>	0.1	0.2	8.3	0.3	0.2	0.0	0.0	0.7	1.0	0.0
<i>Davutoğlu</i>	0.3	0.3	0.4	0.2	1.0	41.1	0.8	1.0	1.5	1.9
<i>İYİ P. aday</i>	0.1	0.1	0.2	0.1	5.0	0.0	0.0	0.0	0.2	1.1
<i>HDP'li aday</i>	0.0	0.1	0.0	4.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0

	Cinsiyet		Yaş Grubu			Eğitim durumu		
	Erkek	Kadın	16-29	30-49	50+	Ortaokul ve altı	Lise	Lisans ve üstü
<i>Erdoğan</i>	33.5	36.6	31.2	36.8	37.2	41.4	34.9	28.4
<i>İmamoğlu</i>	12.8	13.8	13.6	12.4	14.3	10.6	13.6	16.2
<i>Demirtaş</i>	8.8	6.5	8.6	8.1	5.6	8.8	6.4	8.2
<i>Kararsızım</i>	7.5	6.9	8.1	6.6	7.3	5.9	7.0	8.3
<i>Akşener</i>	6.3	6.7	5.3	5.9	9.6	5.7	7.9	6.7
<i>Protesto oy</i>	5.4	4.5	5.8	5.0	3.4	5.0	4.1	4.8
<i>Yavaş</i>	5.2	4.0	5.4	4.6	3.4	2.3	4.8	6.2
<i>İnce</i>	3.4	3.6	4.1	3.2	2.8	2.2	4.0	3.8
<i>Bahçeli</i>	3.2	3.4	3.4	3.1	3.7	3.6	3.6	2.9
<i>CHP'li aday</i>	2.4	3.1	2.5	3.0	2.6	2.6	2.7	3.4
<i>AK P. aday</i>	2.1	2.9	2.7	2.4	2.4	3.2	2.7	1.3
<i>Diğer</i>	1.8	1.8	1.8	1.9	1.6	1.7	1.7	2.0
<i>Kılıçdaroğlu</i>	1.3	1.6	1.4	1.6	1.4	1.4	1.6	1.5
<i>Babacan</i>	2.0	0.8	1.4	1.5	1.1	1.4	1.1	2.2

	Gelir grubu					Çalışma Durumu				
	Düşük	Düşük-Orta	Orta-Yüksek	Yüksek	Emekli	Ev kadını	Öğrenci	Çalışmıyor	Ücretli Çalışan	Esnaf
<i>Erdoğan</i>	32.5	36.9	36.6	33.5	33.6	41.5	27.8	29.3	35.3	36.8
<i>İmamoğlu</i>	11.2	12.8	15.9	16.0	16.4	10.5	14.8	11.6	14.2	12.2
<i>Demirtaş</i>	12.6	5.7	3.8	6.5	4.8	6.5	8.2	12.9	7.0	8.8
<i>Kararsızım</i>	8.7	6.4	6.7	6.8	7.2	6.3	9.7	8.8	6.6	6.9
<i>Akşener</i>	4.9	7.7	6.7	6.7	10.3	7.2	4.3	5.2	7.0	5.4
<i>Protesto oy</i>	5.2	4.9	4.6	4.7	2.4	3.7	6.9	5.1	4.5	6.9
<i>Yavaş</i>	3.3	3.9	6.2	7.9	5.0	2.4	7.6	4.7	4.5	4.8
<i>İnce</i>	2.3	3.9	3.7	4.8	4.3	2.7	4.8	2.9	3.5	2.9
<i>Bahçeli</i>	3.4	3.9	3.2	1.8	2.7	3.5	2.4	3.3	3.9	2.6
<i>CHP'li aday</i>	2.6	2.7	3.2	2.4	3.3	3.3	2.4	2.9	2.6	2.1
<i>AK P. aday</i>	2.9	2.8	1.4	2.2	1.9	4.3	1.8	2.5	2.3	1.5
<i>Diğer</i>	2.4	1.6	1.5	1.3	2.0	1.8	2.0	2.1	1.7	1.7
<i>Kılıçdaroğlu</i>	1.2	1.7	1.8	1.1	1.3	1.5	1.4	0.9	1.8	1.2
<i>Babacan</i>	1.7	1.3	1.5	0.9	1.6	1.0	1.4	2.3	1.2	1.9

	anadil				inanç			
	Total	Türkçe	Kürtçe/ Zazaca	Diğer	Sünni- Hanefi	Şâfi	Alevi	Diğer
<i>Erdoğan</i>	35.0	38.5	22.7	27.0	40.1	23.5	9.6	11.3
<i>İmamoğlu</i>	13.2	13.9	10.6	16.7	12.5	9.6	28.1	20.6
<i>Demirtaş</i>	7.7	2.2	28.5	2.1	3.3	28.5	8.1	18.7
<i>Kararsızım</i>	7.2	6.6	9.5	4.8	6.6	10.5	7.3	7.8
<i>Akşener</i>	6.5	7.6	2.2	11.5	7.1	2.7	9.4	3.8
<i>Protesto oy</i>	4.9	4.7	5.8	6.4	4.7	5.4	1.7	10.0
<i>Yavaş</i>	4.6	5.0	3.2	4.9	4.5	3.5	7.0	8.0
<i>İnce</i>	3.5	3.8	2.1	5.3	3.5	2.6	4.4	3.8
<i>Bahçeli</i>	3.3	4.0	0.9	3.0	4.1	0.8	0.5	1.2
<i>CHP'li aday</i>	2.7	3.1	1.3	4.6	2.4	1.1	10.9	3.8
<i>AK P. aday</i>	2.5	2.8	1.4	1.9	2.8	1.5	1.3	1.0
<i>Diğer</i>	1.8	1.5	2.8	2.9	1.5	2.9	1.2	4.4
<i>Kılıçdaroğlu</i>	1.5	1.5	1.2	3.2	1.5	0.7	4.9	0.6
<i>Babacan</i>	1.4	1.2	2.1	1.0	1.4	1.7	1.1	1.1

3.3. EKONOMİYE BAKIŞ

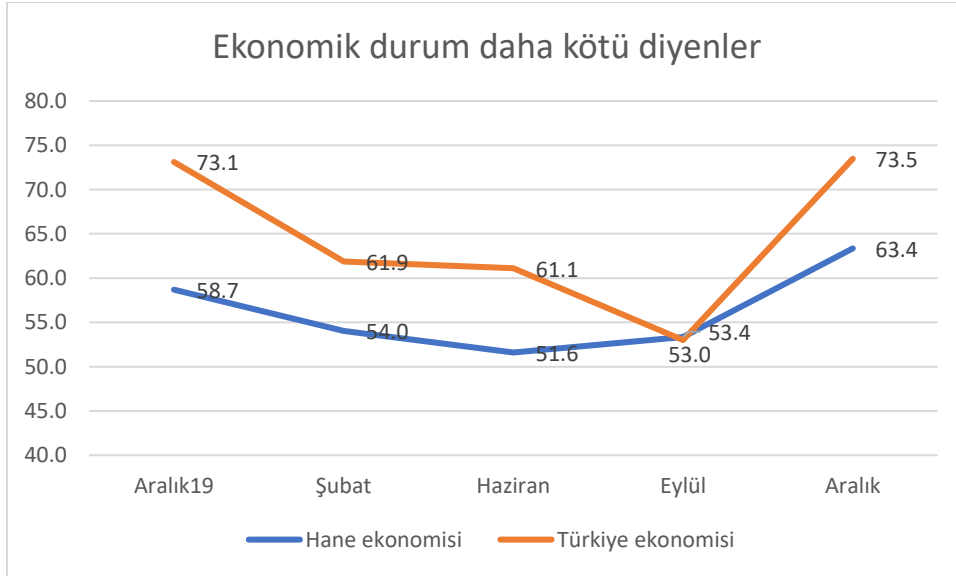
2020 başlarken halihazırda etkisi yoğun olarak hissedilen ve seçmenler arasında iktidara yönelik memnuniyetsizlikte rol oynayan ekonomik sorunlar pandemi ile birlikte daha da arttı. Seçmenlerin çok büyük bir kısmı ekonomide gidişatın kötü olduğunda hemfikir. Öte yandan bu kötü gidişatın bir çöküşle sonuçlanmaması ve küresel bir sorun olan salgının kötü gidişte payının olması ekonomik sorunlardan şikayetin daha yüksek olmasının önüne geçiyor. Yaz aylarında pandemiye ilişkin kaygıların azalması ve ekonominin hareketlenmesiyle beraber ekonomiden memnuniyetsizlik kısmen azalmışken, kışla beraber kapanmanın tekrar başlaması ve ekonomik sorunların etkilerindeki mevsimsel artışla beraber, memnuniyetsizlik yeniden bir yıl önceki seviyelere yükseldi. Bu dalgalanmadan yola çıkarak, salgınla ilgili tedbirler gevşediğinde oluşacak ekonomik hareketlenmeyle gidişattan duyulan rahatsızlıkların azalacağı öngörülebilir.

Hanenin ekonomisi 5 yıl öncesine göre nasıl?

	Aralık19	Şubat	Haziran	Eylül	Aralık
Daha kötü	58.7	54.0	51.6	53.4	63.4
Aynı	26.6	23.4	32.1	28.2	23.0
Daha iyi	14.7	22.6	16.3	18.5	13.7

Türkiye'nin ekonomisi 5 yıl öncesine göre nasıl?

	Aralık19	Şubat	Haziran	Eylül	Aralık
Daha kötü	73.1	61.9	61.1	53.0	73.5
Aynı	17.1	16.8	23.8	27.6	16.7
Daha iyi	9.8	21.3	15.0	19.4	9.8

		AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Protesto oy	Kararsızım	Diğer
Hane ekonomi	Daha kötü	34.0	70.8	45.3	74.9	74.3	61.3	62.7	59.6
	Aynı	37.9	20.1	33.3	12.9	19.3	27.3	23.6	20.7
	Daha iyi	28.1	9.0	21.4	12.2	6.5	11.3	13.7	19.7
Türkiye'nin ekonomik durumu	Daha kötü	40.1	85.1	53.5	85.2	84.9	76.0	78.5	76.6
	Aynı	30.2	10.2	26.3	8.1	12.0	18.8	13.0	9.1
	Daha iyi	29.6	4.7	20.2	6.7	3.2	5.2	8.5	14.3

3.4. TÜRKİYE'NİN SORUNLARI

Seçmenlerin Türkiye'nin durumu ile ilgili değerlendirmelerinde uzlaştıkları konu ekonominin en büyük sorun olduğu. İkincilik Adalet, Kadın ve Eğitim başlıkları arasında gidip geliyor. Seçmenlerin geçer not verdikleri sadece iki başlık var: Spor ve Sağlık.

Sorun alanlarında Türkiye'nin durumu (10 üzerinden ortalamalar)

	Aralık	Şubat	Haziran	Eylül	Aralık	ORTALAMA
Ekonomi	3.09	4.09	3.96	3.64	2.88	3.53
Kadın	3.16	4.52	4.07	4.02	4.06	3.97
Adalet	3.46	4.39	4.24	3.83	3.94	3.97
Eğitim sistemi	3.51	4.38	4.44	3.94	3.77	4.01
İnsan hakları	3.36	4.61	4.35	4.18	4.30	4.16
Medya	3.64	4.57	4.34	4.29	4.45	4.26
Tarım	3.62	4.43	4.52	4.27	4.46	4.26
İfade özgürlüğü	3.66	4.69	4.42	4.24	4.33	4.27
Demokrasi	3.69	4.67	4.49	4.21	4.34	4.28
Çevre	3.73	4.77	4.77	4.47	4.70	4.49
Dış ilişkiler	3.80	4.86	4.8	4.49	4.55	4.50
Kentleşme	4.07	4.97	4.8	4.63	4.84	4.66
Kültür sanat	4.23	5.01	4.98	4.8	4.99	4.80
Spor	4.71	5.38	5.34	5.12	5.30	5.17
Sağlık sistemi	4.43	5.42	6.07	5.18	5.55	5.33

Sorun Sıralaması

	Aralık	Şubat	Haziran	Eylül	Aralık	2020
Ekonomi	1	1	1	1	1	1
Kadın	2	5	2	4	4	2
Adalet	4	3	3	2	3	3
Eğitim sistemi	5	2	7	3	2	4
İnsan hakları	3	7	5	5	5	5
Medya	7	6	4	9	8	6
Tarım	6	4	9	8	9	7
İfade özgürlüğü	8	9	6	7	6	8
Demokrasi	9	8	8	6	7	9
Çevre	10	10	10	10	11	10
Dış ilişkiler	11	11	11	11	10	11
Kentleşme	12	12	11	12	12	12
Kültür sanat	13	13	13	13	13	13
Spor	15	14	14	14	14	14
Sağlık sistemi	14	15	15	15	15	15

Oy tercihlerine göre sorun alanlarında Türkiye'nin durumu değerlendirmeleri (10 üzerinden ortalamalar)

	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Protesto oy	Kararsızım
Ekonomi	5.6	2.2	4.5	1.8	2.3	2.4	2.7
Adalet	6.1	2.6	4.9	1.9	2.8	3.0	3.3
Kadın	6.0	2.6	4.9	2.1	2.7	3.2	3.4
Eğitim	6.1	2.6	5.1	2.2	2.9	3.0	3.3
İnsan Hakları	6.4	2.6	5.4	2.0	2.9	3.2	3.6
İfade Özgürlüğü	6.6	2.7	5.4	1.9	2.8	3.3	3.8
Tarım	6.2	2.9	5.2	2.5	3.0	3.6	3.9
Medya	6.4	2.9	5.5	2.2	3.2	3.5	3.9
Demokrasi	6.7	2.8	5.7	2.2	2.9	3.4	3.8
Dış İlişkiler	6.6	3.0	5.5	2.3	3.3	3.8	4.1
Çevre	6.5	3.1	5.4	2.5	3.4	3.8	4.0
Kentleşme	6.6	3.2	5.6	2.6	3.3	3.9	4.3
Kültür Sanat	6.8	3.5	5.9	2.9	3.8	4.1	4.6
Spor	6.8	3.7	6.0	3.1	3.8	4.4	4.7
Sağlık	7.3	3.8	6.4	3.1	4.0	4.7	5.4

Oy tercihlerine göre sorun sıralamaları

	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Protesto oy	Kararsızım
Ekonomi	1	1	1	1	1	1	1
Adalet	4	3	3	2	3	2	3
Kadın	2	4	2	5	2	4	4
Eğitim	3	2	4	7	6	3	2
İnsan Hakları	6	5	7	4	5	5	5
İfade Özgürlüğü	9	6	8	3	4	6	7
Tarım	5	8	5	10	8	9	9
Medya	7	9	9	6	9	8	8
Demokrasi	12	7	12	8	7	7	6
Dış İlişkiler	11	10	10	9	10	10	11
Çevre	8	11	6	11	12	11	10
Kentleşme	10	12	11	12	11	12	12
Kültür Sanat	13	13	13	13	13	13	13
Spor	14	14	14	14	14	14	14
Sağlık	15	15	15	15	15	15	15

Partilerin güçlü ve zayıf olduğu alanlar

Katılımcılara yöneltilen farklı bakanlıkları hangi partinin yönetiminde görmek istedikleri sorularına verilen yanıtlar, partilerin güçlü ve zayıf yanlarına dair ipuçları veriyor. AK Parti'nin en güçlü olduğu alanlar sağlık, ulaştırma, afet yönetimi ve dış işleri olarak görülüyor. Sağlık başlığında AK Parti ile CHP arasında fark 20 puanı buluyor. Bunu 17 puan fark ile ulaştırma takip ediyor. Afet yönetimi, dış işleri ve şehircilik konularında da 12-14 puan arası farklar var. Farkın en aza indiği, diğer bir deyişle, CHP'ye güvenin arttığı ve CHP'nin oy oranlarının da üstüne çıktığı başlıklar sırasıyla eğitim, kültür, gençlik ve adalet.

İçişleri başlığında ise hem MHP'nin hem İYİ Partinin belirgin bir şekilde kendi oy oranlarının üstüne çıkması dikkat çekici. İYİ Parti'ye benzer bir ilgi de kadın başlığında var. DEVA Parti'sine ekonomi başlığında oy oranının yaklaşık üç katı kadar bir ilgi olduğunu da not edelim. Bu farklar, yukarıda Türkiye'nin durumu skorlarında görüldüğü üzere, sorunlardan memnuniyetsizliğin yüksek olmasına rağmen, seçmenlerin yönetim becerisi açısından AK Parti'ye tek başına alternatif olabilecek bir parti olduğunu düşünmediğini ortaya koyuyor. Ancak muhalefetin toplamına atfettiği farklı özellikler, muhalefetin birlikte davranma hacmine kıyasla bir potansiyel taşıdığına duyulan inanca işaret ediyor.

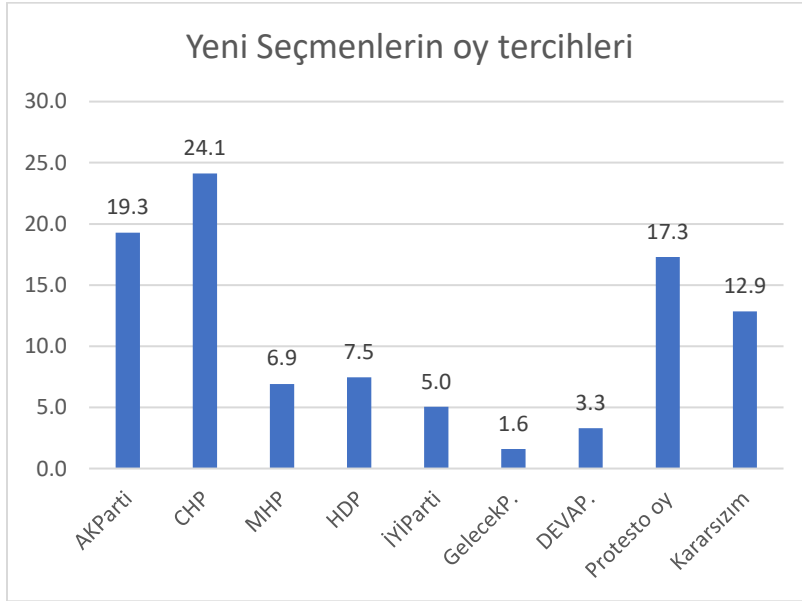
Sayacağım bakanlıkların hangi partinin yönetiminde olmasını isterdiniz?

	AK Parti	CHP	MHP	HDP	İYİ Parti	Gelecek Partisi	DEVA Partisi
Ortalama	36.9	26.7	8.5	8.2	8.7	1.0	1.5
Sağlık	45.1	24.5	6.6	7.0	8.3	0.8	1.0
Ulaştırma	41.7	24.7	7.6	7.1	8.6	0.7	1.3
Afet yönetimi	39.6	25.8	7.8	7.1	8.7	1.0	1.3
Dışişleri	38.5	25.5	8.5	7.7	8.2	1.3	2.1
Teknoloji	38.4	27.6	7.3	6.8	8.2	0.9	1.9
Şehircilik	38.1	25.9	8.5	7.8	9.0	1.0	1.1
Bilim	37.2	28.3	7.7	6.8	8.3	1.2	1.6
Spor	36.9	28.7	8.8	7.1	7.6	0.9	1.3
Eğitim	36.0	30.7	8.0	7.6	7.7	1.2	1.2
Çevre	35.8	26.7	9.0	9.0	9.1	1.0	1.1
İçişleri	35.4	25.0	10.8	8.3	9.5	1.1	1.5
Ekonomi	35.1	27.0	7.7	7.0	8.5	1.0	4.4
Tarım	34.9	25.0	10.0	8.6	9.6	1.0	1.5
Kültür	34.9	28.7	8.6	9.0	8.3	0.8	1.3
İnsan Hakları	34.8	26.8	8.1	10.8	8.3	1.1	1.3
Gençlik	34.4	28.0	9.6	8.8	8.1	1.0	1.6
Kadın	33.8	26.1	8.1	10.6	11.5	0.8	1.0
Adalet	33.1	26.5	9.7	9.8	9.2	1.1	1.2

4. YENİ SEÇMENLER

İlk kez oy kullanacak yeni seçmenler muhalefeti umutlandıran özellikler taşıyor. Öte yandan yeni seçmenlerin önemli bir kısmının tereddütlü oluşu ve kararlarında diğer seçmenler kadar sabit olmayıp, bilakis değişime çok daha açık olmaları bu grubu daha da önemli kılıyor.

Yeni seçmenler birkaç önemli özellik arz ediyor. İlk olarak, yeni seçmenler arasında protestocuların ve kararsızların toplamı %30'u geçiyor. Bu, diğer seçmenlerdeki protestocular ve kararsızlar oranının iki katının üstünde. İkinci olarak, AK Parti bu grupta oldukça düşük bir desteğe sahip: %19.3. Üçüncü olarak da, yeni seçmenler CHP'nin birinci parti olduğu az sayıda sosyo-demografik gruptan biri. MHP, HDP ve İYİ Parti ise yeni seçmende etki oluşturamamış partilerden. DEVA Partisinin yeni seçmenlerde, diğer seçmenlerdeki oranının iki katından fazlasını yakalamış olması, Gelecek Partisi'nde de aynı oranda olmasa önemli bir farkın gözlemlenmesi diğer dikkate değer özellikler arasında.

Bu Pazar seçim olsa karşılaştırması

	Eski	Yeni
AK Parti	32.0	19.3
CHP	22.0	24.1
MHP	8.8	6.9
HDP	10.1	7.5
İYİ Parti	8.4	5.0
Gelecek Partisi	1.0	1.6
DEVA Partisi	1.5	3.3
Protesto oy	8.6	17.3
Kararsızım	6.0	12.9
Diğer	1.6	2.1

Kararsızlığın ve protesto eğilimin kuvvetli olduğu yeni seçmenlerin bu özelliklerini daha da önemli kılan diğer bir eğilim de, kendilerini en yakın hissettikleri partilerle bağlarının zayıf olması.

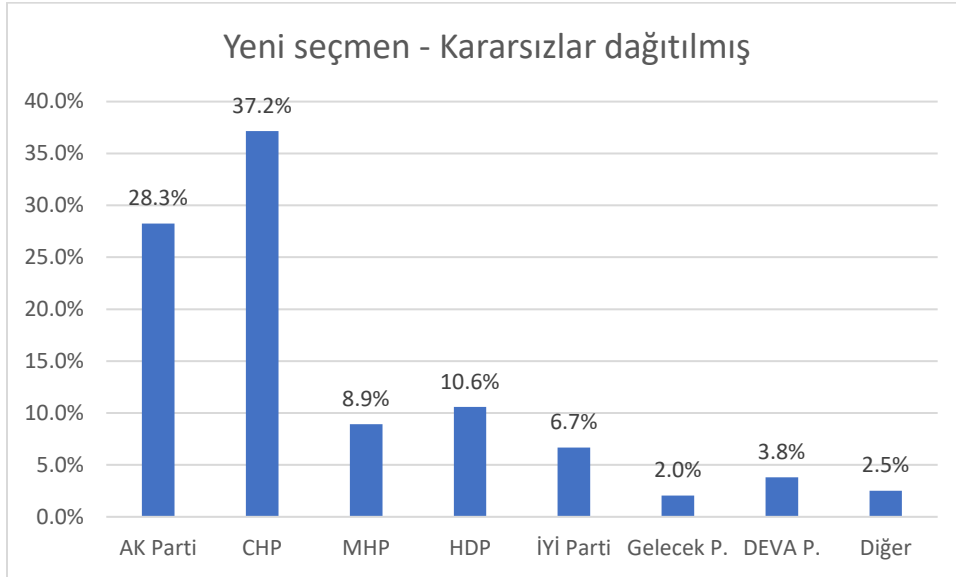
Öte yandan, kararsız ya da protesto eğiliminde olan yeni seçmenlere oy vermeye en yakın oldukları parti sorulduğunda CHP'nin önemli bir farkla birinci parti geliyor olması da yeni seçmenlerin önemli özelliklerinden biri. Sonuç olarak, yeni seçmenler muhalefet açısından cepte olmamakla beraber seçmen desteklerini artıracabilecekleri önemli bir kesim olma potansiyeli taşıyor.

Yeni seçmenlerin yakın hissettikleri partilere bağlılıkları

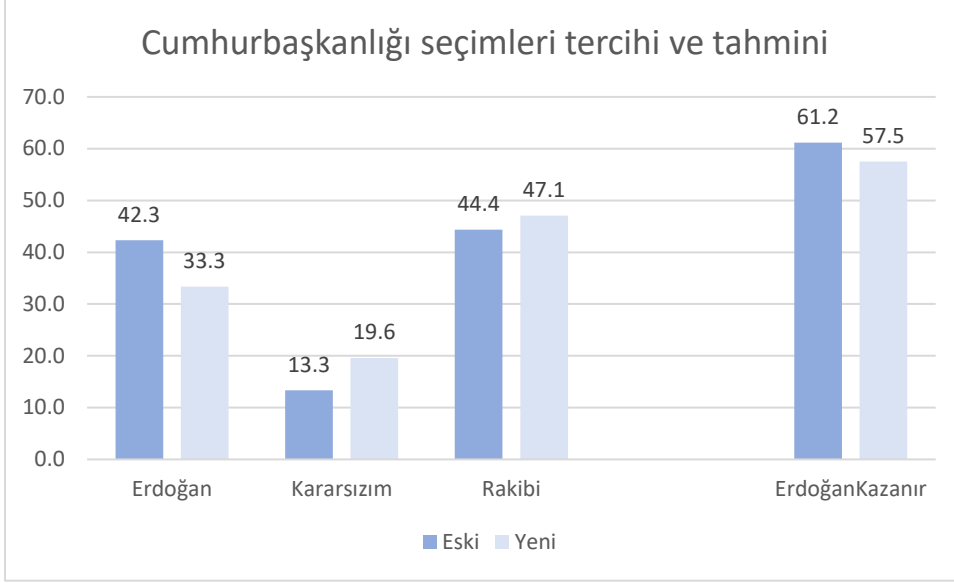
	Eski	Yeni
Zayıf	32.3	46.8
Orta	27.2	29.2
Güçlü	40.5	23.9

Kararsızların ve protestocuların oy eğilimleri

	Kararsızlar		Protestocular	
	Eski	Yeni	Eski	Yeni
AK Parti	25.4	20.2	20.6	30.5
CHP	22.7	33.2	22.1	42.3
MHP	8.5	4.2	10.5	6.4
HDP	5.3	14.3	10.6	5.1
İYİ Parti	8.1	5.0	5.9	4.2
Gelecek P.	2.1	2.9	4.4	0.0
DEVA P.	2.9	0.0	6	2.1
Hiçbiri	25.2	20.2	19.7	9.3

Yeni seçmenlerde kararsızlar yukardaki tablolar baz alınarak dağıtıldığında oluşan grafik, genel ortalamalardan oldukça farklılık gösteriyor. Cumhur ittifakının oy toplamı yeni seçmenler arasında %38’de kalıyor. CHP’nin oyları ise neredeyse tek başına cumhur ittifakı oylarına denk. Yeni seçmenler arasında İYİ Parti’nin zayıf kaldığı, yeni partilerin ise diğer seçmen kesimlerine göre oldukça daha iyi durumda olduğu gözlemleniyor.

Erdoğan'a destek de yeni seçmenler arasında %33'de kalıyor. Yeni seçmenlerin %47'si ise Erdoğan'ın rakibine oy vereceğini ifade ediyor. Diğer seçmenlere göre yeni seçmenlerin Erdoğan desteği oldukça düşük olmasına karşın, iki grup arasında Erdoğan'ın rakibine yönelimdeki fark benzer oranda yüksek değil. Bunun nedeni yeni seçmenler arasında kararsız oranındaki yükseklik.

	Eski	Yeni
Cumhurbaşkanı görevini ne kadar iyi yapıyor? /10	5.31	4.89

Erdoğan cumhurbaşkanlığı görevinde yeni seçmenlerden geçer not alamıyor. Yeni seçmenler, Erdoğan'a cumhurbaşkanlığı görevini ne kadar iyi yaptığı sorusuna 10 üzerinden 4.89 puan veriyor.

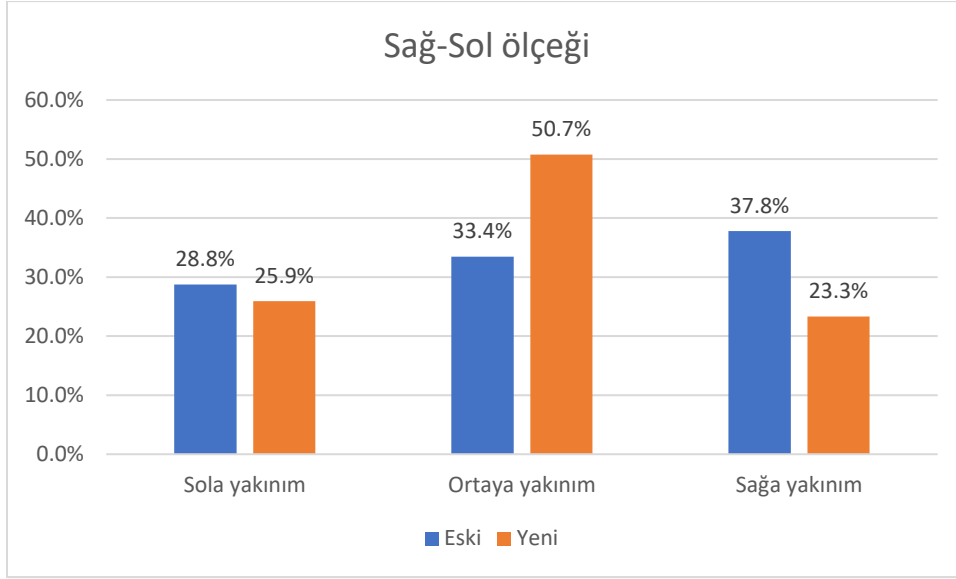
Bu Pazar cumhurbaşkanlığı seçim olsa (Açık uçlu)

	Eski	Yeni
Recep Tayyip Erdoğan	35.2	30.8
Ekrem İmamoğlu	13.2	14.3
Selahattin Demirtaş	7.9	4.4
Fikrim yok/Kararsızım	7.1	10.1
Parti Adaylarına	7.3	5.4
Meral Akşener	6.7	2.5
Boş oy/Oy kullanmam	4.9	6.2
Mansur Yavaş	4.5	6.9
Muharrem İnce	3.4	4.7
Devlet Bahçeli	3.2	4.9
Diğer	1.8	2.0
Kemal Kılıçdaroğlu	1.5	1.7
Ali Babacan	1.4	1.7
Ahmet Davutoğlu	0.9	2.2
Abdullah Gül	0.3	0.2
Temel Karamollaoğlu	0.3	0.2
Cem Uzan	0.2	0.5
Süleyman Soylu	0.1	0.2
Fatih Erbakan	0.1	0.2

Genel seçimlere ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerine yönelik yeni seçmenlerde gözlemlenen oldukça farklılaşan eğilimler, başkanlık sistemi ile ilgili değerlendirmelerde tekrar etmiyor. Başkanlık sisteminden memnuniyet yeni seçmenlerde daha düşük olmakla beraber, sistem değişikliği konusunda yeni seçmenlerin eğilimleri ortalamadan çok farklılaşmıyor. Parlamenter sisteme geçilmesini isteyen yeni seçmen oranı, diğer seçmenler ile aynı.

		Eski	Yeni
Başkanlık sisteminden memnuniyet	düşük	43.9	50.7
	orta	27.4	32.9
	yüksek	28.7	16.4
Başkanlık sistemi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	Bu şekilde devam etmeli	34.9	31.4
	Başkanlık sistemi kalmalı ama başkanın yetkileri azaltılmalı	17.9	20.8
	Parlamenter sisteme geçilmeli	47.2	47.7

Eski seçmenlerin sağ-sol ölçeğinde hâkim eğilimi sağa yakın olmaktadır. Yeni seçmenlerde ise dengeli bir tablo söz konusu. %51'inin merkeze/ortaya yakın olması ise ayırt edici bir özellik.

	Eski	Yeni
Yaşam memnuniyeti	5.40	5.28

Yeni seçmenlerin yaşam memnuniyetlerinin diğer seçmenlerinin oldukça altında olması yeni seçmenleri anlamak açısından önemli. Öte yandan bu farkın temel sebebinin ekonomi olmadığını, ekonomik duruma yönelik değerlendirmelerde eski seçmenlerle yeni seçmenler arasında neredeyse fark olmamasından yola çıkarak söylemek mümkün.

		Eski	Yeni
Hane'nin ekonomik durumu	Daha kötü	56.3	51.2
	Aynı	27.0	25.4
	Daha iyi	16.6	23.3
Türkiye'nin ekonomik durumu	Daha kötü	66.6	67.0
	Aynı	18.9	17.9
	Daha iyi	14.5	15.1

Yeni seçmenlerin karamsarlığı Türkiye değerlendirmesi notlarına da yansıyor. Yeni seçmenler, sağlık ve tarım dışında tüm başlıklarda diğer seçmenlerin oldukça altında notlar veriyor.

Sıralamaları ise büyük ölçüde diğer seçmenlere paralel. Eğitimin sıralamadaki konumunun yeni seçmenlerde sondan ikinci sırada gelmesi en farklılaşan sonuç.

Türkiye'nin durumu değerlendirmeleri

	Eski	Yeni	Eski	Yeni
Ortalama	4.43	4.15		
Sağlık	5.29	5.54	1	1
Spor	4.98	4.87	2	2
Kültür Sanat	4.86	4.68	3	3
Kentleşme	4.58	4.52	4	4
Çevre	4.51	4.30	5	6
Dış İlişkiler	4.48	4.34	6	5
Demokrasi	4.42	3.94	7	9
Medya	4.33	4.15	8	8
Tarım	4.23	4.30	9	7
İfade Özgürlüğü	4.23	3.81	9	10
İnsan Hakları	4.15	3.80	11	11
Eğitim	4.01	3.37	12	14
Kadın	3.98	3.45	13	13
Adalet	3.96	3.48	14	12
Ekonomi	3.53	2.91	15	15

Türkiye'nin yönetilmesinde yeni seçmenler CHP'ye diğer seçmenlere göre çok daha fazla güveniyor. Katılımcılara hangi bakanlığı hangi partinin yönetmesini istedikleri yönünde sorulan soruya verilen yanıtların ortalamasında, diğer seçmenler 10 puanın üzerinde bir farkla AK Parti'ye işaret ederken, yeni seçmenlerde bu fark 1 puanın altında. Sırasıyla eğitim, adalet, ekonomi, kadın, gençlik, insan hakları, bilim ve spor başlıklarında yeni seçmenler CHP'ye daha fazla güveniyor. Sağlık, ulaştırma ve dış işleri başlıklarında ise fark AK Parti lehine 10 puanın üzerine çıkıyor. Afet yönetimi, teknoloji ve şehircilik başlıkları da yeni seçmenlerin AK Parti'ye göre CHP'ye önemli ölçüde daha az puan verdikleri başlıklardan.

	AK Parti		CHP		Fark	
	Eski	Yeni	Eski	Yeni	Eski	Yeni
Ortalama	37.1	32.8	26.5	31.9	10.6	0.9
Eğitim	36.3	30.1	30.2	38.1	6.1	-8.0
Adalet	33.6	25.2	26.2	32.0	7.4	-6.8
Ekonomi	35.5	28.5	26.6	34.8	8.9	-6.3
Kadın	34.2	27.3	25.8	32.7	8.4	-5.4
Gençlik	34.8	28.9	27.7	34.1	7.1	-5.2
İnsan Hakları	35.2	29.4	26.3	34.5	8.9	-5.1
Bilim	37.5	31.7	27.9	34.9	9.6	-3.2
Spor	37.3	31.5	28.4	33.8	8.9	-2.3
Çevre	36.1	30.8	26.5	31.3	9.6	-0.5
Kültür	35.0	32.4	28.6	32.2	6.4	0.2
Tarım	35.1	31.0	24.7	29.9	10.4	1.1
İçişleri	35.6	33.0	24.8	30.0	10.8	3.0
Şehircilik	38.2	36.7	25.7	31.0	12.5	5.7
Teknoloji	38.6	35.4	27.5	29.5	11.1	5.9
Afet yönetimi	39.7	37.0	25.5	30.7	14.2	6.3
Dışişleri	38.5	37.6	25.5	26.8	13.0	10.8
Ulaştırma	41.8	41.0	24.5	28.3	17.3	12.7
Sağlık	45.1	43.4	24.2	29.9	20.9	13.5

2020 boyunca topladığımız veriler Cumhurbaşkanlığı sisteminden ve Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığından duyulan memnuniyet ve önümüzdeki Cumhurbaşkanlığı seçimleri açısından işlerin Cumhur İttifakı için iç açıcı olmadığını gösteriyor. Sistemden memnun olanlar memnun olmayanlardan çok daha az. Aynı şekilde, mevcut sistem aynen devam etmeli diyenler parlamenter sisteme geçilmeli diyenlerden çok daha az. Arada olanların oranı az olmamakla birlikte bilhassa MHP'ye oy veren seçmenler arasında sistemden memnun olmayanların ve parlamenter sisteme geçilmesine onay verenlerin kayda değer bir oranda olması önemli. Her 4 MHP seçmeninden biri cumhurbaşkanlığı sisteminden memnun değil ve parlamenter sisteme geçilmesini destekliyor. Bu durum önümüzdeki seçimlerde muhalefet partileri arasında bir ortaklaşma zemininin kurulabileceğini göstermesi açısından önemli çünkü bugünkü tablo itibarıyla Cumhur İttifakı'yla muhalefet partileri arasındaki en önemli fark Cumhur İttifakını oluşturan AK Parti ve MHP arasındaki kuvvetli benzerliğe yaklaşan türden bir benzerliğin muhalefet partileri arasında olmayışı. Cumhurbaşkanlığı sisteminden duyulan memnuniyetsizlik ve parlamenter sisteme dönüşü verilen destek muhalefet partileri arasında bir ortaklaşma zemini oluşabileceğini göstermesi açısından önemli.

Sistemden ve Erdoğan'ın performansından duyulan memnuniyet seviyesinin sonuçları önümüzdeki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Erdoğan'a oy vereceklerin 2018'in çok gerisine düşmüş olmasında da kendisini gösteriyor. Bugün itibarıyla kesinkes Erdoğan'ı destekleyecek görünenlerin oranı %42.1. 2018 seçimlerinde Erdoğan'a oy vermiş her 100 seçmenden 10'u artık Erdoğan'ı desteklemiyor, 5'i de kararsız. Bu durum muhalefetin ortak bir aday çıkarabilmesi durumunda Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığı seçimlerini kaybedebileceğini gösteriyor.

Erdoğan'ın karşısında aday olabileceği konuşulan isimler arasında en çok oyu alabilecek görünen isim Ekrem İmamoğlu. CHP harici partilerin seçmenlerinden oy alabilmesi ama çok daha önemlisi hem Erdoğan'ın desteğinin zayıf olduğu gençler ve Kürt seçmenler gibi kesimlerden ve hem de Erdoğan'ın kuvvetli destek aldığı kadınlar, yaşlılar ve Karadenizli seçmenlerden kuvvetli destek alması İmamoğlu'nu diğer adayların önüne geçiriyor.

Hükümetin icraatlarına ve Türkiye'nin temel sorunlarına dair seçmen değerlendirmelerinin seyri ise iki şeyi gösteriyor: 1. Seçmenlerin büyük kısmının başta ekonomi olmak üzere hükümetin temel alanlardaki icraatlarından memnuniyet seviyesi düşük; 2. Ancak, seçmenlerin yine büyük kısmı muhalefetin bu temel alanlardaki icraatının bugünkü hükümetinkinden daha iyi olacağı kanaatinde değil.

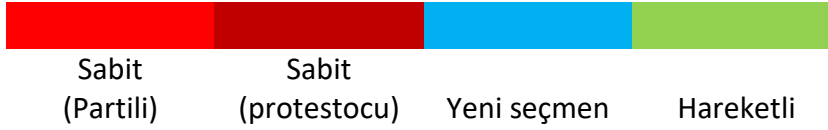
2020 boyunca yaptığımız araştırmalardan topladığımız verilerin başta CHP olmak üzere muhalefet partileri için önemli kısımlarından biri yeni seçmenlerle ilgili olanı. Veriler yeni seçmenlerle ilgili şu tespitlerin yapılabileceğini gösteriyor. 1. AK Parti'nin klasik olarak az oy aldığı Aleviler ve sekülerler gibi toplumsal kesimler hariç tutulacak olursa, genel ortalamasının çok altında oy aldığı kesimlerden biri yeni seçmenler. 2. Yeni seçmenlerde genel ortalamasının kayda değer bir biçimde üstünde oy alan tek parti CHP. 3. Buna mukabil, yeni seçmenlerin en büyük kısmı, neredeyse her üçünden biri protestocu ya da kararsız. 4. Türk ve Kürt milliyetçiliğini temsil ettikleri farz edilebilecek ve Kürtlerin ve Türklerin ilk kez oy kullananlarında şimdiye kadar hep yüksek oy alan MHP ve HDP bugün itibarıyla ilk kez oy kullananlarda kendi genel ortalamaların altında bir desteğe sahip. 5. İktidardan memnuniyetsiz oldukları kesin olmakla beraber ilk kez oy kullananları tanımlayan esas özellik muhalefete yakın olmaktan ziyade genel olarak memnuniyetsiz ve kayıtsız olmak ve 'uçlarda' olmamak.

5. SEÇMEN HAREKETLİLİĞİ

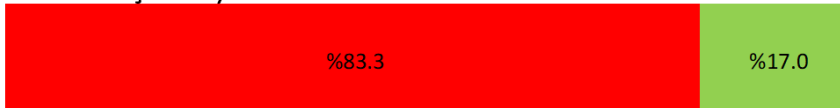
Seçmenlerin 2018'deki oy davranışları ile bugünkü kararlarını karşılaştırarak, seçmenlerin ne kadarının eğilimlerini değiştirdiğine ve bu seçmenlerin özelliklerine odaklandığımız raporun bu son bölümü, diğer verilerin de özeti niteliğinde sonuçlara işaret ediyor.

2018'deki geçerli oylar baz alındığında seçmenlerin %83.3'ünün oy tercihinin aynı olduğu göze çarpıyor. 2018 ile aynı parti tercihinin sürdüren bu seçmenler, bugünkü seçmenlerin de yaklaşık üçte ikisini oluşturuyor. 2018'deki tüm seçmenler gözetildiğinde ise %70.1'inin aynı partiyi tercih ettiği, %6.3'ünün 2018'deki gibi bugün de oy vermeyerek ya da boş oy atarak protesto eğiliminde oldukları, dolayısıyla %76.4'ünün sabit eğilimde olduğu görülüyor. %23.6'sı ise 2018'den farklı bir davranış içinde (%9.1'i oy vermemişken, oy verecek olanlardan, %14.3'ü de başka bir partiye yönelenlerden oluşuyor).

Yeni seçmenleri de katarak bugünkü seçmenler incelendiğinde ise sabit seçmenlerin bugünkü seçmen havuzundaki oranı %72.3. Hareketli seçmenlerin oranı ise %22.3 (%13.6 başka bir partiye yönelen, %8.7 oy vermemişlerden gelen). Yeni seçmenlerle birlikte sabit olmayan seçmenlerin toplamı %27.7'yi buluyor. Bu oranın bir anlamda seçimin kaderinde en etkili seçmen grubunun oranı olduğunu söyleyebiliriz.

2018 Geçerli oylar

2018 Tüm seçmenler

Bugün tüm seçmenler

Seçmen gruplarına bu gözle bakıldığında: erkeklerde, gençlerde, eğitim düzeyi yüksek olanlarda, işsizlerde ve esnaflarda, hane ekonomisi 5 yıl öncesinde göre daha kötü olanlarda, Kürt seçmenlerde, merkez siyasete yakın seçmende, aile üyeleri 90'larda ANAP/DYP çizgisinde olanlarda belirgin biçimde hareketlilik daha yüksek.

Seçmen gruplarına göre hareketli seçmenler

		%			%
Cinsiyet	Erkek	24.4%	Anadil	Türkçe	21.7%
	Kadın	20.1%		Kürtçe/Zazaca	24.1%
Yaş Grubu	16-29	24.8%	İnanç	Sünni-Hanefi	21.7%
	30-49	21.8%		Şâfi	23.7%
	50+	19.2%		Alevi	20.8%
Eğitim durumu	Ortaokul ve altı	20.8%	Sağ-sol ölçeği	Sola yakınım	18.3%
	Lise	21.9%		Ortaya yakınım	33.9%
	Lisans ve üstü	26.8%		Sağa yakınım	16.6%
Çalışma Durumu	Emekli	21.0%	90larda aile oy tercihi	ANAP, Doğru Yol gibi partilere	25.1%
	Ev kadını	17.1%		SHP, DSP, CHP gibi partilere	20.2%
	Öğrenci	21.4%		Refah P., Fazilet P. gibi p.	23.7%
	Çalışmıyor	26.7%		MHP, BBP gibi partilere	22.8%
	Ücretli Çalışan	22.4%		HEP/HADEP gibi partilere	20.5%
	Esnaf/girişimci	28.0%	Gelir grubu	Düşük	23.8%
Hane ekonomisi	Daha kötü	24.5%		Düşük-Orta	20.5%
	Aynı	19.1%		Orta-Yüksek	22.0%
	Daha iyi	20.1%		Yüksek	23.9%